

Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

PRZEGLĄD 2000

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

ORGANIZACJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

Zgodnie z Artykułem I Konwencji podpisanej w Paryżu dnia 14 grudnia 1960 r., która weszła w życie z dniem 30 września 1961 r., Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) będzie promowała politykę mającą na celu:

- osiągnięcie największego stałego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz podnoszenia poziomu życia w krajach członkowskich, przy zachowaniu równowagi finansowej i w ten sposób przyczyniania się do rozwoju gospodarki światowej;
- przyczynianie się do zdrowej ekspansji gospodarczej zarówno w krajach członkowskich, jak i państwach nieczłonkowskich w procesie rozwoju gospodarczego;
- przyczynianie się do rozwoju handlu światowego na zasadach wielostronności i niedyskryminacji zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.

Państwami założycielskimi OECD są: Austria, Belgia, Kanada, Dania, Francja, Niemcy, Grecja, Islandia, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Norwegia, Portugalia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Turcja, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone. Następujące państwa stały się członkami na drodze przyjęcia w dniu wskazanym w nawiasie: Japonia (28 kwietnia 1964 r.), Finlandia (28 stycznia 1969), Australia (7 czerwca 1971), Nowa Zelandia (29 maja 1973 r.), Meksyk (18 maja 1994 r.), Czechy (21 grudnia 1995 r.), Węgry (7 maja 1996), Polska (22 listopada 1996) oraz Korea Płd. (12 grudnia 1996 r.). Komisja Wspólnot Europejskich bierze udział w pracach OECD (Artykuł 13 Konwencji OECD).

Tłumaczenie z angielskiego

Tytuł oryginalny:

THE OECD GUIDELINES FOR MULTINATIONAL ENTERPRISES
MEETING OF THE COUNCIL AT MINISTERIAL LEVEL, 2000

Opublikowano również w języku francuskim

© OECD 2000

Zezwolenie na reprodukcję części tego dzieła dla celów nie handlowych lub szkoleniowych należy uzyskać za pośrednictwem Centre français d'exploitation du droit de copie (CFC), 20, rue des Grands-Augustins, 75006 Paris, France, tel.: (33-1) 44 07 47 70, fax: (33-1) 46 3467 19, dla wszystkich krajów za wyjątkiem Stanów Zjednoczonych. W Stanach Zjednoczonych takie pozwolenie można uzyskać za pośrednictwem Copyright Clearance Center, Customer Service, (508) 750-8400, 222 Rosewood Drive, Danvers, MA01923 USA, lub CCC Oniine: <http://www.copyright.com>. Wszelkie inne podania o zezwolenie na reprodukcję lub tłumaczenie całości lub części niniejszej książki należy składać do OECD Publications, 2, rue Andre Pascal, 75775 Paris Cedex 16, France.

© 2000 Ministerstwo Gospodarki, Departament Strategii Gospodarczej

ISBN 83-914663-1-0

Słowo wstępne

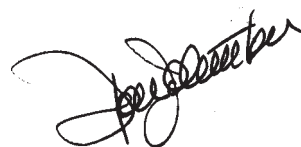
Pragnę wyrazić moją wdzięczność wszystkim osobom, które przez ostatnie dwa lata wносиły swój wkład w ważną pracę nad weryfikacją *Wytycznych* OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych. Byli to: delegaci rządów uczestniczący w pracach Komitetu OECD ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych oraz w jej Grupie Roboczej ds. Wytycznych; Komitet Doradczy OECD ds. Biznesu i Przemysłu (BIAC); Komitet Doradczy OECD ds. Związków Zawodowych (TUAC), które wraz ze swoimi członkami pracowały nad zapewnieniem pełnego wykorzystania opinii środowiska biznesu oraz świata pracy w pracach nad przeglądem. Chciałem także podziękować organizacjom pozarządowym, uczestniczącym w procesie weryfikacji *Wytycznych*, aby lepiej odzwierciedlały one obawy obywateli, którzy szczególnie interesują się naszą pracą. Wszyscy uczestnicy tego procesu udowodnili swoje zaangażowanie w stworzenie wybiegających w przyszłość *Wytycznych*, które w nadchodzących latach i dziesięcioleciach będą cieszyć się szerokim poparciem.

Tematem spotkania ministrów krajów OECD, które ostatecznie zatwierdziło zmienione *Wytyczne*, było „Kształtowanie globalizacji”. Proces integracji gospodarek krajowych w jedną gospodarkę światową jest coraz szybszy i bardziej intensywny, a sprzyjają mu nowe technologie i nowe możliwości. Nowe możliwości nie polegają tylko na maksymalizacji zysków, lecz także na stymulowaniu rozwoju i poprawie warunków socjalnych na całym świecie. Zweryfikowane *Wytyczne* będą istotnym instrumentem kształtowania globalizacji. Zawierają popierane przez rządy zasady odpowiednich zachowań przedsiębiorstw, które pomogą wyrównać szanse pomiędzy konkurentami na rynkach międzynarodowych. Wyznaczają także standardy, które korporacje mogą stosować, by udowodnić, że są rzeczywiście czynnikiem pozytywnych zmian zarówno w krajach rozwijających się, jak i rozwiniętych.

Jestem także przekonany, że zweryfikowane *Wytyczne* OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych są przykładem wielostronnego instrumentu, który będzie stosowany coraz bardziej powszechnie dla wyznaczania opartych na zasadach i wartościach ram dla globalizacji. Prawdą jest, że *Wytyczne* nie są prawnie zobowiązującym dokumentem. Lecz z faktu tego wynika także wiele zalet: przede wszystkim *Wytyczne* zostały wynegocjowane stosunkowo szybko i wyznaczają wysokie standardy, odzwierciedlające wyznawane przez nas wartości i nasze aspiracje. Jednocześnie zaś mają one być dokumen-

tem stosowanym w praktyce i zawierają procedury dotyczące ich wprowadzenia, realizacji oraz kontrolowania tej realizacji. Dzięki temu poważnemu politycznemu zobowiązaniu, rządy we współpracy z przedsiębiorcami, pracownikami oraz innymi przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, mogą wyznaczać kierunki globalnego rozwoju ekonomicznego, zgodne z oczekiwaniami społeczności międzynarodowej.

Jestem szczególnie zadowolony, że cztery kraje nie będące członkami OECD – Argentyna, Brazylia, Chile i Słowacja – zadeklarowały, iż będą stosować się do *Wytycznych* jako do części Deklaracji OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych. Wszystkie rządy, które zadeklarowały stosowanie *Wytycznych*, oczekują, iż inne kraje przyłączą się do nich, by wspólnie odnosić korzyści z międzynarodowej współpracy w tej dziedzinie.

Donald J. Johnston,
Sekretarz Generalny OECD

Podziękowania

Chciałem podziękować osobom, które poświęciły wiele godzin pracy nad *Wytycznymi*, pracując doskonale i z zaangażowaniem. Specjalne podziękowania kieruję do Marinusa Sikkela z Ministerstwa Spraw Gospodarczych Królestwa Niderlandów, za jego wspaniałe przewodniczenie Grupie Roboczej ds. Wytycznych Komitetu OECD ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych. Dziękuję ambasadorowi Marino Baldi, Przewodniczącemu Komitetu OECD ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych, pod kierownictwem którego Grupa Robocza dokonywała zmian Wytycznych, za rolę, którą odegrał w doprowadzeniu procesu do szczęśliwego końca. Wiele osób w Sekretariacie OECD również współpracowało przy zmianie *Wytycznych* – był to wysiłek zespołowy. Szczególnie chciałbym podziękować członkom Dyrektoriatu ds. Finansowych, Podatkowych i Przedsiębiorstw: Williamowi Witherell, Rainerowi Geiger, Robertowi Ley, Kathryn Gordon, Christopherowi Wilke, Catherine Yanacca-Small, France Benois i Pameli Duffin. Znaczący wkład w tworzenie poszczególnych rozdziałów *Wytycznych* wnieśli także: Benedicte Callan (Nauka i technologia), Richard Frederick (Jawność informacji), Tom Jones (Ochrona środowiska), Laurie Labuda (Ochrona interesów konsumenta), John Neighbour (Opodatkowanie), Enery Quinones (Zwalczanie korupcji), Peter Tergeist (Zatrudnienie i stosunki pracy) oraz Terry Winslow (Ochrona konkurencji). Nicola Bonucci zapewniała nam doradztwo prawne.

Oświadczenie Przewodniczącego Sesji Ministerialnej, czerwiec 2000

W ciągu ostatnich dwóch lat OECD przeprowadziło istotną weryfikację swoich *Wytycznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych*, aby zapewnić ich dalszą zasadność i skuteczność w szybko zmieniającej się gospodarce światowej. Mam przyjemność zakomunikować, iż w chwili obecnej rządy dwudziestu dziewięciu krajów członkowskich OECD oraz czterech państw nie należących do OECD – Argentyny, Brazylii, Chile i Słowacji – przyjęły nowe *Wytyczne* oraz ulepszone procedury ich wprowadzania.

Wytyczne to zestaw zaleceń, dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności, adresowany przez rządy do wielonarodowych przedsiębiorstw, działających na terenie lub z terenów trzydziestu trzech państw stosujących *Wytyczne*. W ostatnich latach wiele firm opracowało własne kodeksy postępowania. *Wytyczne* OECD są jednak jedynym zaaprobowanym na arenie międzynarodowej i wyczerpującym kodeksem postępowania, promowanym przez rządy poszczególnych państw. *Wytyczne* wyrażają wspólne wartości, wyznawane przez rządy krajów, z których pochodzi większość światowych inwestycji bezpośrednich oraz większość przedsiębiorstw wielonarodowych. Mają one zastosowanie do działań prowadzonych na całym świecie.

Inicjatywa ta została podjęta w odpowiednim czasie. Powszechnie wiadomo, że inwestycje zagraniczne są istotne dla rozwoju gospodarczego, oraz że przedsiębiorstwa wielonarodowe wnoszą znaczący wkład w postęp gospodarczy, społeczny i w dziedzinie ochrony środowiska. Jednocześnie opinia publiczna jest zaniepokojona wpływem ich działań na kraje pochodzenia inwestycji oraz na kraje goszczące inwestycje. Nowe *Wytyczne* stanowią istotny wkład w reakcję na te niepokoje, przyczyniając się jednocześnie do poprawy klimatu dla inwestycji międzynarodowych. Podstawowym założeniem *Wytycznych* jest, że zasady, uzgodnione na szczeblu międzynarodowym, mogą zapobiec powstawaniu konfliktów oraz pomóc w budowaniu atmosfery zaufania pomiędzy przedsiębiorstwami wielonarodowymi a społeczeństwami, w których działają.

Wytyczne nie zastępują obowiązujących praw ani nie są od nich ważniejsze. Przedstawiają standardy postępowania, będące uzupełnieniem obowiązującego prawa. W związku z tym nie tworzą sprzecznych wymogów.

Nowy tekst *Wytycznych* zawiera daleko idące zmiany, wzmacniające elementy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe trwałego, zrównoważonego rozwoju. Dodano zalecenia w sprawach dotyczących eliminowania pracy dzieci i pracy przymusowej. Obecnie zatem *Wytyczne* obejmują wszystkie najważniejsze międzynarodowe standardy pracy. Wprowadzono także zalecenie dotyczące przestrzegania praw człowie-

ka, oraz dodano nowe rozdziały, poświęcone walce z korupcją i ochronie konsumentów. Rozdział dotyczący środowiska naturalnego zachęca przedsiębiorstwa wielonarodowe do zwiększania stopnia ochrony środowiska poprzez stosowanie ulepszonych procedur wewnętrznego zarządzania sprawami ekologicznymi oraz lepsze planowanie w zakresie wpływu nieprzewidzianych wypadków na środowisko naturalne. Zaktualizowany został również rozdział dotyczący jawności i przejrzystości działań, tak aby odzwierciedlał *Wytyczne OECD dotyczące kierowania przedsiębiorstwami* oraz zachęcał do odpowiedzialności wobec społeczeństwa i środowiska.

W znacznym stopniu poprawiono również procedury implementacyjne *Wytycznych*. Zalecenia są adresowane głównie do środowiska przedsiębiorców. Jednak władze, poprzez swoje sieci Krajowych Punktów Kontaktowych, odpowiadają za ich promowanie, reagowanie na zapytania oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów pojawiających się w szczególnych przypadkach. W zweryfikowanych *Wytycznych* znalazły się wskazówki, mające pomóc Krajowym Punktom Kontaktowym w wykonywaniu ich obowiązków, a także ustalone zostały mechanizmy związane z promowaniem przejrzystości działań, odpowiedzialnością za ich realizację oraz wprowadzaniem zasad najlepszej praktyki. Komitet OECD ds. Inwestycji Międzynarodowych oraz Przedsiębiorstw Wielonarodowych (CIME) pozostanie organem odpowiedzialnym za wyjaśnianie znaczenia *Wytycznych* oraz nadzorowanie ich skuteczności.

Na wzmiankę zasługuje także sam proces wprowadzania zmian. CIME przeprowadził serię konsultacji ze środowiskiem biznesu, przedstawicielami świata pracy, organizacjami pozarządowymi oraz krajami nie będącymi członkami OECD. Społeczeństwo otrzymało możliwość zgłaszania swoich uwag poprzez Internet. Działania zmierzające do zwiększonej przejrzystości postępowania oraz otwartości wniosły istotny wkład w przygotowanie zweryfikowanych *Wytycznych* i odzwierciedlają ważną zmianę w sposobie postępowania OECD.

OECD od wielu dziesięcioleci zajmuje się promowaniem współpracy w zakresie inwestycji międzynarodowych za pomocą Deklaracji w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych. Deklaracja ta wyznacza niezobowiązujące zasady i standardy, adresowane zarówno do władz krajów, jak i do przedsiębiorstw. *Wytyczne*, które są adresowane do przedsiębiorstw, stanowią istotny element tego pakietu działań i przyczyniają się do tworzenia klimatu sprzyjającego inwestycjom. Inne elementy tego pakietu to zobowiązanie władz poszczególnych krajów do traktowania przedsiębiorstw zagranicznych na równi z przedsiębiorstwami krajowymi; do unikania nakładania sprzecznych wymagań wobec przedsiębiorstw oraz do współpracy w zakresie tworzenia zachęt i utrudnień wobec inwestycji. Kraje nie będące członkami OECD są zachęcane do wprowadzania zasad Deklaracji.

Kończąc chciałbym podkreślić, że realizacja zadania, jakim jest uczynienie z *Wytycznych* znaczącego instrumentu dla przedsiębiorstw międzynarodowych, dopiero się rozpoczęła. Stała współpraca i zaangażowanie środowiska przedsiębiorców, przedstawicieli świata pracy oraz organizacji pozarządowych będą niezbędne, aby *Wytyczne* stały się istotnym punktem odniesienia oraz narzędziem promowania odpowiedzialności społecznej wśród przedsiębiorstw. Istotną rolę mogą również odegrać kraje nie będące członkami OECD. Ostateczny sukces i skuteczność działania *Wytycznych* będzie zależał od poczucia odpowiedzialności oraz dobrej wiary wszystkich stron zaangażowanych w ich promocję i wprowadzanie w życie.

Peter Costello
Deputowany do Parlamentu
Sekretarz Skarbu Rządu Australii

Fragment Komunikatu z Rady OECD na szczeblu ministerialnym, czerwiec 2000 r.

26. Ministrowie z zadowoleniem przyjęli uaktualnioną wersję *Wytycznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych*, ustalonych przez rządy OECD wraz z rządami Argentyny, Brazylii, Chile i Słowacji. Wytyczne zawierają ambitny zbiór rekomendacji dotyczący postępowania przedsiębiorstw w skali światowej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Stanowią one element *Deklaracji OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych*, stanowiącej ramy dla poprawy klimatu inwestycji międzynarodowych oraz zachęcania przedsiębiorstw wielonarodowych do pozytywnego wkładu w realizację celów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych. Wytyczne opracowano w wyniku konstruktywnego dialogu z przedsiębiorcami, przedstawicielami pracowników oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych i stanowią ważny krok skierowany do części opinii publicznej będącej przeciwko globalizacji. Skuteczne wdrażanie będzie zależeć od odpowiedzialności oraz dobrej woli wszystkich zainteresowanych: rządy, organizacje pracodawców i pracobiorców oraz wszystkie inne zainteresowane problematyką strony mają ważną rolę do odegrania.

27. OECD będzie kontynuować prace analityczne w dziedzinie polityki inwestycyjnej, w tym prace na temat maksymalizacji korzyści wynikających z liberalizacji inwestycji, ich wymiaru społecznego i ochrony środowiska oraz szkodliwych form motywowanej politycznie konkurencji w celu pozyskania inwestycji. OECD zachęcać będzie kraje nie członkowskie do stosowania Deklaracji OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych.

SPIS TREŚCI

Deklaracja w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych	11
Część 1. Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	15
Wprowadzenie	17
I. Koncepcje i zasady	20
II. Zasady ogólne	22
III. Jawność informacji	23
IV. Zatrudnienie i stosunki pracy	24
V. Ochrona środowiska	26
VI. Zwalczanie korupcji	29
VII. Ochrona interesów konsumenta	30
VIII. Nauka i technologia	31
IX. Ochrona konkurencji	31
X. Opodatkowanie	32
Część 2. Procedury implementacyjne Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	33
Decyzja Rady w sprawie Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	35
Załącznik proceduralny	39
Część 3. Komentarze	43
Komentarz do Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych	45
Komentarz do „Procedur implementacyjnych Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych”	65
Przypisy	73

Deklaracja w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych

27 czerwca 2000 r.

RZĄDY PAŃSTW STOSUJĄCYCH DEKLARACJĘ¹

ZWAŻYWSZY, ŻE:

- Inwestycje międzynarodowe mają istotne znaczenie dla gospodarki światowej i przyczyniły się w wysokim stopniu do rozwoju tych państw;
- Przedsiębiorstwa wielonarodowe odgrywają znaczącą rolę w procesie inwestycyjnym;
- Współpraca międzynarodowa może poprawić klimat wokół inwestycji zagranicznych, zachęcić przedsiębiorstwa wielonarodowe do wniesienia pozytywnego wkładu w postęp gospodarczy, społeczny oraz w zakresie ochrony środowiska, a także przyczynić się do minimalizowania oraz rozwiązywania trudności, jakie mogą powstać w rezultacie ich różnorodnej działalności;
- Korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej zwiększa dodatkowo fakt rozwiązywania trudnych kwestii dotyczących inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych w ramach, jakie tworzy system wzajemnie powiązanych i równoważących się instrumentów.

OŚWIADCZAJĄ, ŻE:

- Wytyczne dla przedsiębiorstw wielonarodowych
- I. Rządy wspólnie zalecają przedsiębiorstwom działającym bądź mającym siedzibę prawną na ich terytorium przestrzeganie *Wytycznych* zgodnie z ustaleniami przedstawionymi w Załączniku nr 1 do niniejszego dokumentu², uwzględniając stwierdzenia i uzgodnienia szczegółowe zawarte we Wprowadzeniu i stanowiące integralną część *Wytycznych*.

Traktowanie narodowe	II.1. Rządy państw stosujących Deklarację uwzględniając konieczność utrzymania porządku publicznego, ochrony żywotnych interesów ich bezpieczeństwa oraz konieczność wywiązania się z zobowiązań dotyczących pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego powinny przyznać działającym na ich terytorium przedsiębiorstwom, które są własnością albo są kontrolowane bezpośrednio lub pośrednio przez obywateli innego państwa stosującego Deklarację (zwanymi dalej „przedsiębiorstwami pod kontrolą zagraniczną”), status wynikający z ich ustawodawstwa, przepisów i praktyk administracyjnych, zgodny z prawem międzynarodowym oraz nie mniej korzystny od przyznanego w podobnych sytuacjach przedsiębiorstwom krajowym (zwanymi dalej „traktowaniem narodowym”); 2. Rządy państw stosujących Deklarację rozważą przestrzeganie zasady traktowania narodowego względem rządów państw nie stosujących Deklaracji; 3. Rządy państw stosujących Deklarację dołożą wszelkich starań, by ich jednostki terenowe przestrzegały zasady traktowania narodowego; 4. Niniejsza Deklaracja nie zajmuje się prawem każdego z rządów państw stosujących Deklarację do regulowania napływu inwestycji zagranicznych lub warunków zakładania przedsiębiorstw zagranicznych;
Sprzeczne wymagania	III. Będą współpracować ze sobą w celu unikania lub minimalizowania nakładania na przedsiębiorstwa wielonarodowe sprzecznych wymagań oraz będą brać pod uwagę zasady ogólne i podejścia praktyczne³;

Zachęty i ograniczenia dla działalności przedsiębiorstw wielonarodowych	<ol style="list-style-type: none"> IV.1. Uznają konieczność umocnienia współpracy w dziedzinie międzynarodowych inwestycji bezpośrednich; 2. Uznają potrzebę uwzględniania interesów rządów państw stosujących Deklarację, naruszanych przez odnośne ustawodawstwo, przepisy i praktyki administracyjne stosowane w tej dziedzinie (dalej zwane „środkami”), tworzące oficjalne zachęty lub ograniczenia dla międzynarodowych inwestycji bezpośrednich; 3. Rządy państw stosujących Deklarację dołożą starań, aby przyjęte środki były jak najbardziej przejrzyste, tak żeby można ustalić ich znaczenie i cel, a informacja na ich temat była łatwo dostępna;
Procedury konsultacji	<ol style="list-style-type: none"> V. Są gotowe do prowadzenia wzajemnych konsultacji w powyższych sprawach, zgodnie z odnośnymi Decyzjami Rady;
Przegląd	<ol style="list-style-type: none"> VI. Zobowiązują się do dokonywania okresowego przeglądu powyższych zagadnień w celu poprawy efektywności międzynarodowej współpracy gospodarczej pomiędzy rządami państw stosujących Deklarację w kwestiach dotyczących inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych.

Część 1

Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

Wprowadzenie

1. *Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* (zwane dalej *Wytycznymi*) są zaleceniami kierowanymi przez rządy do przedsiębiorstw wielonarodowych. Stanowią one zbiór dobrowolnie stosowanych zasad i norm odpowiedzialnego zachowania przedsiębiorstw, spójnych z mającymi zastosowanie przepisami prawa. *Wytyczne* mają na celu zapewnienie zgodności działań przedsiębiorstw z założeniami polityki rządu, wzmocnienie podstaw wzajemnego zaufania pomiędzy przedsiębiorstwami a społecznościami, wśród których prowadzą swoją działalność, pomoc poprawie klimatu dla inwestycji zagranicznych oraz zwiększenie wkładu przedsiębiorstw wielonarodowych w trwały, zrównoważony rozwój. *Wytyczne* stanowią część *Deklaracji OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych*, której pozostałe elementy odnoszą się do zasady traktowania narodowego, sprzecznych wymogów nakładanych na przedsiębiorstwa oraz zachęt i ograniczeń w zakresie inwestycji międzynarodowych.
2. Międzynarodowy biznes doświadczył daleko idących zmian strukturalnych, a *Wytyczne* rozwinęły się, by odzwierciedlić te zmiany. Wraz z rozwojem sektora usług oraz sektorów opartych na wiedzy przedsiębiorstwa usługowe i technologiczne weszły na rynek międzynarodowy. Duże przedsiębiorstwa w dalszym ciągu dostarczają większą część inwestycji międzynarodowych, zarysowuje się także tendencja ku zakrojonym na szeroką skalę fuzjom międzynarodowym. Jednocześnie wzrosły inwestycje zagraniczne dokonywane przez przedsiębiorstwa małe i średniej wielkości, które odgrywają obecnie znaczącą rolę na scenie międzynarodowej. Przedsiębiorstwa wielonarodowe, podobnie jak przedsiębiorstwa krajowe, przeszły ewolucję: rozszerzył się zakres zawieranych przez nie porozumień biznesowych oraz form organizacyjnych, w jakich występują. Sojusze strategiczne oraz zacieśnianie relacji z dostawcami i wykonawcami prowadzą do zacierania się granic firm.
3. Szybkie zmiany w strukturze przedsiębiorstw wielonarodowych są także odzwierciedlone w ich działalności w krajach rozwijających się, gdzie nastąpił gwałtowny wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Przedsiębiorstwa wielonarodowe zdywersyfikowały swoją działalność w krajach rozwijających się poza tradycyjne dla nich przemysły sektora pierwszego oraz przemysł wydobywczy, wkraczając w przemysł przetwórczy, montaż przemysłowy, rozwój rynku wewnętrznego oraz usług.

4. Działalność przedsiębiorstw wielonarodowych, poprzez handel i inwestycje międzynarodowe, umocniła i pogłębiła więzi pomiędzy systemami ekonomicznymi państw członkowskich OECD, a także pomiędzy tą grupą państw a resztą świata. Działalność ta skutkuje licznymi korzyściami zarówno dla państw, z których pochodzą inwestycje, jak i dla krajów goszczących inwestycje. Korzyści te wzrastają, gdy przedsiębiorstwa wielonarodowe dostarczają po konkurencyjnych cenach wyroby i usługi, na które istnieje zapotrzebowanie konsumentów i gdy zapewniają one godziwe zyski dostawcom kapitału. Prowadzona przez przedsiębiorstwa działalność handlowa i inwestycyjna przyczynia się do efektywnego wykorzystania kapitału, technologii oraz zasobów ludzkich i surowców. Ułatwiają one transfer technologii pomiędzy regionami świata, a także rozwój technologii odpowiadających uwarunkowaniom lokalnym. Przedsiębiorstwa wielonarodowe promują także rozwój potencjału ludzkiego w państwach, na których terytorium prowadzą swoją działalność – zarówno za pomocą formalnych szkoleń, jak i poprzez kształcenie w czasie pracy.

5. Charakter, zakres oraz tempo zmian ekonomicznych stały się źródłem nowych strategicznych wyzwań dla przedsiębiorstw oraz osób i instytucji, na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa. Przedsiębiorstwa wielonarodowe mają możliwość realizacji najlepszych praktyk w zakresie polityki trwałego, zrównoważonego rozwoju, mogących zapewnić spójność celów społecznych, gospodarczych oraz z zakresu ochrony środowiska. Zdolność przedsiębiorstw wielonarodowych do promocji trwałego zrównoważonego rozwoju znacznie wzrasta, gdy ich działalność handlowa i inwestycyjna prowadzona jest w ramach otwartych, konkurencyjnych i prawidłowo regulowanych rynków.

6. Przykład wielu przedsiębiorstw wielonarodowych dowodzi, iż przestrzeganie wysokich standardów postępowania podmiotów gospodarczych może sprzyjać wzrostowi ekonomicznemu. Konkurencja jest obecnie bardzo silna i przedsiębiorstwa wielonarodowe stają przed szeregiem uwarunkowań prawnych, społecznych i regulacyjnych. W tym kontekście niektóre z nich mogą być narażone na pokusę zlekceważenia właściwych norm i zasad postępowania w dążeniu do uzyskania nienależnej przewagi konkurencyjnej. Uciekanie się do takich praktyk przez nielicznych może postawić pod znakiem zapytania reputację wielu i przyczynić się do wzrostu niepokojów społecznego.

7. Wiele przedsiębiorstw odpowiedziało na zaniepokojenie społeczeństwa opracowując wewnętrzne programy, wytyczne oraz systemy zarządzania, będące podstawą dla ich zobowiązania do przestrzegania zasady odpowiedzialnej postawy przedsiębiorstwa, zasad dobrej praktyki oraz odpowiedzialnego postępowania pracowników.

Niektóre z nich zleciły usługi doradcze, audytorskie oraz certyfikacyjne, przyczyniając się tym samym do powiększenia zakresu wiedzy w odnośnych dziedzinach. Działania te przyczyniły się także do promocji dialogu społecznego w kwestii norm odpowiedniego postępowania w prowadzeniu działalności gospodarczej. *Wytyczne* przedstawiają oczekiwania rządów przestrzegających ich państw co do zasad postępowania podmiotów gospodarczych oraz stanowią punkt odniesienia dla przedsiębiorstw. *Wytyczne* stanowią zatem uzupełnienie i zarazem wzmocnienie wysiłków sektora prywatnego, mających na celu określenie i realizację zasad odpowiedzialności w prowadzeniu działalności gospodarczej.

8. Rządy państw współpracują pomiędzy sobą oraz z innymi aktorami sceny polityczno-gospodarczej i społecznej w celu wzmocnienia międzynarodowych ram prawnych i politycznych dla działalności gospodarczej. W okresie powojennym nastąpił rozwój w tym zakresie, zapoczątkowany przyjęciem w 1948 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Najnowsze odnośne instrumenty obejmują: *Deklarację Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą fundamentalnych zasad i praw pracy*, *Deklarację z Rio, Agendę 21*, jak też *Deklarację kopenhaską w sprawie rozwoju społecznego*.

9. OECD także wnosi swój wkład w tworzenie międzynarodowych ram politycznych. Najnowsze osiągnięcia tym zakresie obejmują przyjęcie *Konwencji w sprawie zwalczania korupcji zagranicznych urzędników państwowych w międzynarodowych transakcjach handlowych* oraz *Zasad OECD zarządzania spółką kapitałową*, *Wytycznych OECD w sprawie ochrony konsumenta w handlu elektronicznym*, jak też prowadzenie w sposób ciągły prac nad *Wytycznymi OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych i administracji podatkowej w sprawie cen transferowych*.

10. Wspólnym celem rządów państw przestrzegających *Wytycznych* jest zachęcanie przedsiębiorstw wielonarodowych do wnoszenia pozytywnego wkładu w postęp gospodarczy, społeczny i w zakresie ochrony środowiska w celu minimalizacji problemów, jakie mogą powodować różne działania tych przedsiębiorstw. Podejmując wysiłki w tym kierunku rządy wchodzą w relacje partnerskie z przedsiębiorcami, związkami zawodowymi oraz innymi organizacjami pozarządowymi, które we własnym zakresie podejmują działania zorientowane na realizację tego samego celu. Wkładem ze strony rządów może być zapewnienie skutecznych ram politycznych w skali krajowej, obejmujących m.in. stabilność polityki makroekonomicznej, niedyskryminacyjne traktowanie firm, właściwe regulacje i roztropne nadzorowanie ich przestrzegania, bezstronność sądów i wzmocnianie przestrzegania prawa oraz efektywnie działającą i uczciwą administrację publiczną. Rządy mogą także pomagać poprzez utrzymanie i promocję właściwych norm i założeń politycznych, wspierających trwałe, zrówno-

ważony rozwój, jak też poprzez angażowanie się w działania reformatorskie prowadzone w sposób ciągły w celu zapewnienia większej skuteczności i wydajności działań sektora publicznego. Rządy państw przestrzegających *Wytycznych* zobowiązane są do ciągłego doskonalenia założeń polityki wewnętrznej i zagranicznej, zorientowanych na podwyższenie dobrobytu i standardów życia wszystkich ludzi.

I. Koncepcje i zasady

1. *Wytyczne* są zaleceniami kierowanymi wspólnie przez rządy państw do przedsiębiorstw wielonarodowych. Dostarczają one zasad i norm dobrej praktyki, spójnych z mającymi zastosowanie przepisami prawa. Przestrzeganie *Wytycznych* przez przedsiębiorstwa ma dobrowolny charakter i nie podlega egzekwowaniu środkami prawnymi.
2. Ponieważ przedsiębiorstwa wielonarodowe działają na całym świecie, współpraca międzynarodowa w tym zakresie winna objąć wszystkie państwa. Rządy państw przestrzegających *Wytycznych* zachęcają przedsiębiorstwa działające na ich terytorium do przestrzegania *Wytycznych* także w działalności prowadzonej poza ich terytorium, jakkolwiek przy uwzględnieniu specyfiki uwarunkowań każdego z państw goszczących inwestycje.
3. Dla celów *Wytycznych* nie jest wymagana precyzyjna definicja przedsiębiorstwa wielonarodowego. Pod terminem tym rozumie się zwykle przedsiębiorstwa, mające siedzibę na terytorium więcej niż jednego państwa i powiązane ze sobą w sposób umożliwiający koordynowanie ich działań w różnoraki sposób. Chociaż pozycja jednego bądź więcej niż jednego podmiotu umożliwia mu wywieranie znacznego wpływu na działalność innych podmiotów, stopień autonomii poszczególnych podmiotów w obrębie przedsiębiorstwa wielonarodowego może być różny dla różnych przedsiębiorstw wielonarodowych. Mogą one stanowić własność prywatną, państwową bądź mieszaną. *Wytyczne* skierowane są do wszystkich podmiotów wchodzących w skład przedsiębiorstwa wielonarodowego (przedsiębiorstw-matek i/lub podmiotów lokalnych). Stosownie do rzeczywistego podziału odpowiedzialności pomiędzy tymi podmiotami oczekuje się od każdego z nich współpracy i pomocy w celu ułatwienia przestrzegania *Wytycznych*.

4. Celem *Wytycznych* nie jest wprowadzenie odmiennych zasad traktowania przedsiębiorstw wielonarodowych i krajowych; odzwierciedlają one zasady dobrej praktyki dla wszystkich firm. Zgodnie z powyższym oczekiwania wobec przedsiębiorstw wielonarodowych i krajowych jeśli chodzi o ich postępowanie są takie same wszędzie tam, gdzie *Wytyczne* odnoszą się do obu grup.
5. Rządy państw pragną zachęcić do możliwie najszerzego przestrzegania *Wytycznych*. Uznaje się wprawdzie, iż przedsiębiorstwa małe i średniej wielkości mogą nie mieć tym samym możliwości co większe przedsiębiorstwa, tym niemniej rządy państw przestrzegających *Wytycznych* zachęcają te przedsiębiorstwa do stosowania się do założeń *Wytycznych* w możliwie największym stopniu.
6. Rządy państw przestrzegających *Wytycznych* nie powinny wykorzystywać ich dla celów polityki protekcjonizmu ani też w sposób, który stawia pod znakiem zapytania przewagę komparatywną jakiegokolwiek państwa, na którego terytorium inwestują przedsiębiorstwa wielonarodowe.
7. Rządy państw mają prawo ustalać warunki działania dla przedsiębiorstw wielonarodowych w obrębie jurysdykcji tych rządów, zgodnie z ustawodawstwem międzynarodowym. Podmioty wchodzące w skład przedsiębiorstw wielonarodowych mające swoją siedzibę w różnych państwach podlegają przepisom prawnym, mającym zastosowanie w tych państwach. W przypadku, gdy przedsiębiorstwa wielonarodowe podlegają sprzecznym ze sobą wymogom obowiązującym w państwach stosujących się do *Wytycznych*, rządy odnośnych państw winny współpracować w dobrej wierze nad rozstrzygnięciem problemów, jakie mogą wynikać.
8. Rządy państw deklarujących przestrzeganie *Wytycznych* przyjmują je z założeniem, że będą wypełniać swój obowiązek równego traktowania przedsiębiorstw, zgodnego z prawem międzynarodowym i z podjętymi przez nie zobowiązaniami kontraktowymi.
9. Zalecane jest korzystanie z właściwych międzynarodowych mechanizmów rozstrzygania sporów, w tym także z arbitrażu, w celu usprawnienia rozwiązywania problemów prawnych, powstających pomiędzy przedsiębiorstwami wielonarodowymi a rządami państw goszczących inwestycje.
10. Rządy państw przestrzegających *Wytycznych* będą je promować i zachęcać do korzystania z nich. Ustanowią Krajowe Punkty Kontaktowe (KPK), które będą promować *Wytyczne* i pełnić rolę forum dyskusyjnego dla wszystkich kwestii związanych z *Wytycznymi*. Rządy państw przestrzegających *Wytycznych* będą także uczestniczyć w stosownych procedurach weryfikacji i konsultacji, w celu ustosunkowania się do kwestii dotyczących interpretacji *Wytycznych* w zmieniającym się świecie.

II. Zasady ogólne

Przedsiębiorstwa winny w pełni uwzględniać założenia polityki obowiązującej w państwach, na których terytorium prowadzą swoją działalność, przy uwzględnieniu poglądów także innych osób i instytucji, na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa. W tym względzie przedsiębiorstwa winny:

1. Przyczyniać się do postępu w sferze ekonomicznej, społecznej i ochrony środowiska w celu zapewnienia trwałego, zrównoważonego rozwoju.
2. Przestrzegać praw człowieka wobec tych, na których oddziałują poprzez prowadzoną przez siebie działalność, w sposób spójny z międzynarodowymi powinnościami i zobowiązaniami rządów państw goszczących inwestycje.
3. Zachęcać do tworzenia potencjału lokalnego poprzez ścisłą współpracę z miejscową społecznością, uwzględniając interesy miejscowego biznesu, a także rozwijać działalność na rynkach krajowych i zagranicznych zgodnie z wymogiem zdrowych zasad praktyki handlowej.
4. Zachęcać do budowania potencjału ludzkiego, zwłaszcza poprzez tworzenie możliwości zatrudnienia oraz ułatwianie szkolenia pracownikom.
5. Powstrzymać się od ubiegania się o zwolnienia oraz od przyjmowania zwolnień, związanych z kwestiami ochrony środowiska, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa, pracy, podatkowymi, bodźcami finansowymi lub innymi, jeśli nie są one przewidziane w ustawach lub innych przepisach prawnych.
6. Popierać i poprawiać zasady dobrego zarządzania przedsiębiorstwem, jak też rozwijać i stosować dobre praktyki zarządzania.
7. Opracowywać i stosować skuteczne praktyki z zakresu samoregulacji oraz systemy zarządzania, sprzyjające tworzeniu opartych na wzajemnym zaufaniu relacji pomiędzy przedsiębiorstwami i społeczeństwami, w których działają.
8. Promować wśród pracowników wiedzę o przyjętych przez spółkę założeniach polityki oraz stosowanie tych założeń poprzez właściwe upowszechnianie tej wiedzy, w tym także przy pomocy programów szkoleniowych.
9. Powstrzymywać się od podejmowania działań dyskryminacyjnych lub dyscyplinarnych wobec pracowników, którzy *bona fide* informują zarząd lub – tam gdzie jest to właściwe – odpowiednie władze o praktykach sprzecznych z obowiązującym prawem, *Wytycznymi* bądź polityką przedsiębiorstwa.

10. Zachęcać – gdzie jest to możliwe – swoich partnerów biznesowych, w tym także dostawców i podwykonawców, do stosowania zasad postępowania zgodnych z *Wytycznymi*.

11. Wystrzegać się wszelkich niewłaściwych form zaangażowania w lokalną działalność polityczną.

III. Jawność informacji

1. Przedsiębiorstwa winny zapewnić ujawnianie w przewidzianym czasie regularnych, wiarygodnych i odpowiednich informacji, dotyczących prowadzonej przez nie działalności, struktury organizacyjnej, sytuacji finansowej oraz wyników działania. Ujawniane informacje winny dotyczyć przedsiębiorstwa jako całości, a gdzie będzie to właściwe – z podziałem na poszczególne rodzaje działalności i obszary geograficzne. Polityka przedsiębiorstwa w zakresie ujawniania informacji winna być dostosowana do charakteru, wielkości oraz lokalizacji przedsiębiorstwa, z należyтым uwzględnieniem kosztów, wymogu zachowania poufnego charakteru informacji gospodarczych oraz innych aspektów związanych z konkurencyjnością.

2. Przedsiębiorstwa winny przestrzegać wysokich standardów w zakresie ujawniania informacji, księgowości oraz audytu. Zachęca się także przedsiębiorstwa do przestrzegania wysokich standardów w zakresie ujawniania danych nie mających charakteru finansowego, w tym także dotyczących ochrony środowiska i kwestii społecznych wszędzie tam, gdzie one występują. Obowiązek sprawozdawczości obejmuje także wymóg podawania do wiadomości standardów bądź założeń polityki przedsiębiorstwa, które regulują kwestie gromadzenia i publikowania danych – zarówno o charakterze finansowym, jak i nie finansowym.

3. Przedsiębiorstwa powinny ujawniać takie podstawowe informacje, jak nazwa przedsiębiorstwa, jego lokalizacja i struktura; nazwa, adres i telefon firmy-matki oraz głównych podmiotów zależnych, dane procentowe dotyczące udziałów / akcji podmiotów zależnych zarówno bezpośrednio, jak i pośrednio od przedsiębiorstwa, włącznie z informacjami na temat posiadania akcji / udziałów jednego podmiotu zależnego przez drugi.

4. Przedsiębiorstwa powinny także ujawniać istotne dane z takich dziedzin, jak:
  - a) Wyniki finansowe i operacyjne przedsiębiorstwa.
  - b) Cele przedsiębiorstwa.
  - c) Główne prawa wiążące się z własnością akcji/udziałów oraz podziałem głosów na zebraniu udziałowców/akcjonariuszy.
  - d) Członkowie zarządu oraz kluczowi pracownicy, wraz z pobieranymi przez nich wynagrodzeniami.
  - e) Główne przewidywalne czynniki ryzyka.
  - f) Główne kwestie wiążące się z pracownikami przedsiębiorstwa oraz innymi osobami i instytucjami, na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa.
  - g) Struktura i założenia polityki w zakresie zarządzania przedsiębiorstwem.

5. Zachęca się także przedsiębiorstwa do ujawniania dodatkowych danych, jak np.:
  - a) Przewidziane do upowszechnienia w publicznych środkach przekazu oświadczenia z zakresu kodeksów postępowania, dotyczących polityki przedsiębiorstwa w kwestiach społecznych, etyki zawodowej i ochrony środowiska oraz innych kodeksów postępowania, stosowanych w przedsiębiorstwie. Dodatkowo można także podać datę przyjęcia odnośnego kodeksu, państwa oraz podmioty, do których ma on zastosowanie, jak też dane co do wywiązywania się przedsiębiorstwa ze zobowiązań stanowiących treść takiego kodeksu.
  - b) Informacje dotyczące systemów zarządzania ryzykiem, zgodnych z obowiązującymi przepisami prawa, jak też dotyczące kodeksów przedsiębiorstw.
  - c) Informacje na temat stosunków z pracownikami oraz z innymi osobami i instytucjami, na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa.

IV. Zatrudnienie i stosunki pracy

Przedsiębiorstwa powinny w zakresie wynikającym z mającego zastosowanie prawa, regulacji i dominującego typu relacji pomiędzy pracodawcami a pracownikami oraz praktyk stosowanych w zakresie zatrudnienia:

1. a) Respektować prawo zatrudnianych przez nie pracowników do bycia reprezentowanymi przez związki zawodowe i innych *bona fide* przedstawicieli, oraz podejmować konstruktywne negocjacje, zarówno indywidualnie, jak i za pośrednictwem stowarzyszeń pracodawców, z przedstawicielami pracowników w celu dojścia do porozumienia w kwestiach związanych z warunkami zatrudnienia.
b) Przyczyniać się do skutecznego zniesienia pracy dzieci.
c) Przyczyniać się do zniesienia wszelkich form wymuszonej lub przymusowej pracy.
d) Nie stosować praktyk dyskryminacyjnych wobec pracowników – ani na etapie zatrudniania ich, ani w pracy – o podłożu rasowym, ze względu na odmienny kolor skóry, płeć, religię, poglądy polityczne, kraj pochodzenia bądź pochodzenie społeczne, o ile różnicowanie takie nie sprzyja realizacji przyjętych przez rząd założeń polityki zatrudnieniowej, w szczególności sposobu promującego równość szans zatrudnienia bądź wiążących się z nieodłączną specyfiką danego zawodu.
2. a) Zapewniać przedstawicielom pracowników warunki niezbędne dla opracowania skutecznych porozumień zbiorowych.
b) Dostarczać przedstawicielom pracowników informacji niezbędnych dla zapewnienia ich znaczącego uczestnictwa w negocjowaniu warunków zatrudnienia.
c) Promować konsultacje i współpracę pomiędzy pracodawcami a pracownikami i ich przedstawicielami w sprawach stanowiących przedmiot zainteresowania obu stron.
3. Dostarczać pracownikom i ich przedstawicielom informacji, umożliwiających im osiągnięcie prawdziwej, sprawiedliwej opinii o wynikach uzyskiwanych przez dany podmiot, a gdzie jest to niezbędne – także przez przedsiębiorstwo jako całość.
4. a) Przestrzegać norm postępowania w sferze zatrudnienia oraz stosunków pracy nie mniej korzystnych niż stosowane przez porównywalnych pracodawców w państwie goszczącym inwestycje.
b) Podjąć stosowne kroki dla zapewnienia przestrzegania norm bezpieczeństwa i higieny pracy w prowadzonej przez przedsiębiorstwo działalności.
5. Zatrudniać w ramach prowadzonej działalności, w stopniu możliwie największym, kadrę lokalną i zapewnić jej szkolenie w celu podwyższenia poziomu jej umiejętności zawodowych, we współpracy z przedstawicielami pracowników i, gdzie będzie to właściwe, z odpowiednimi organami administracji rządowej.

6. Powiadomić, ze stosownym wyprzedzeniem, przedstawicieli pracowników, a gdzie będzie to właściwe także odnośne organy administracji rządowej, o przewidywanych zmianach w działalności przedsiębiorstwa, które mogą mieć zasadniczy wpływ na zarobki pracowników, zwłaszcza w przypadku przewidywanego zamknięcia przedsiębiorstwa, pociągającego za sobą zwolnienia, w tym zwolnienia grupowe, a także współpracować z przedstawicielami pracowników oraz z odnośnymi organami rządowymi w celu złagodzenia, w możliwie najwyższym stopniu, negatywnych skutków takich działań. Uwzględniając specyfikę uwarunkowań każdego indywidualnego przypadku, działaniem właściwym ze strony zarządu spółki byłoby poinformowanie o takich działaniach jeszcze przed podjęciem ostatecznej decyzji w sprawie. Można także zastosować jeszcze inne środki w celu zapewnienia znaczącej współpracy z pracownikami dla złagodzenia skutków podjętej decyzji.
7. Nie uciekać się w trakcie *bona fide* negocjacji warunków zatrudnienia z przedstawicielami pracowników bądź wykorzystywania przez pracowników prawa do organizowania się do groźby przeniesienia całości bądź części przedsiębiorstwa operacyjnej z terytorium danego państwa do innego bądź przeniesienia pracowników zatrudnianych przez inne podmioty wchodzące w skład przedsiębiorstwa w innych państwach, w celu wywierania nieuczciwego wpływu na przebieg negocjacji bądź przeciwdziałania wykorzystywania prawa do organizowania się.
8. Umożliwić posiadającym należyte umocowanie przedstawicielom pracowników negocjowanie warunków umowy zbiorowej bądź relacji pomiędzy pracownikami a zarządem przedsiębiorstwa i umożliwić stronie pracowniczej przeprowadzanie w sprawach stanowiących przedmiot troski obu stron konsultacji z przedstawicielami zarządu, należycie umocowanymi do podejmowania decyzji w odnośnym zakresie.

V. Ochrona środowiska

Przedsiębiorstwa powinny w ramach obowiązującego prawa, regulacji oraz praktyk administracyjnych w państwach, w których działają, a także przy uwzględnieniu odpowiednich porozumień międzynarodowych i przyjętych zasad, celów i norm, należycie uwzględnić potrzebę ochrony środowiska naturalnego oraz zdrowia i bezpieczeństwa publicznego, a także generalnie prowadzić działalność gospodarczą w sposób przyczyniający się do osiągnięcia nadrzędnego celu, jakim jest trwały, zrównoważony rozwój. W szczególności przedsiębiorstwa powinny:

1. Zainstalować i utrzymywać właściwy dla danego przedsiębiorstwa system zarządzania ochroną środowiska, obejmujący:
  - a) Gromadzenie i szacowanie, z przestrzeganiem obowiązujących terminów, stosownych danych dotyczących wpływu działalności przedsiębiorstwa na środowisko naturalne, jak też na zdrowie i bezpieczeństwo ludzi;
  - b) Ustalenie wymiernych założeń i, gdzie będzie to właściwe, celów związanych z poprawą działania przedsiębiorstwa w zakresie ochrony środowiska, włącznie z okresową weryfikacją aktualności tak ustalanych celów i założeń;
  - c) Regularne monitorowanie i weryfikacja realizacji celów i założeń w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz zdrowia i bezpieczeństwa ludzi.
2. Uwzględniając kwestie związane z kosztami, poufnością informacji gospodarczych oraz ochroną praw własności intelektualnej:
  - a) Przedstawiać opinii publicznej i pracownikom, z zachowaniem obowiązujących terminów, odpowiednich informacji dotyczących potencjalnego wpływu działalności przedsiębiorstwa na środowisko naturalne oraz zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, co może także obejmować informowanie o postępach w pracach nad poprawą działania przedsiębiorstwa w zakresie ochrony środowiska, oraz
  - b) Utrzymać właściwą i realizowaną w odpowiednim czasie łączność oraz prowadzić konsultacje ze społecznościami lokalnymi, na które przedsiębiorstwo wywiera bezpośredni wpływ poprzez przyjęcie określonych założeń polityki z zakresu ochrony środowiska naturalnego oraz zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, jak też poprzez wdrażanie tych założeń.
3. Dokonać oceny przewidywalnego wpływu stosowanych przez przedsiębiorstwo procesów produkcyjnych oraz produkowanych dóbr i świadczonych usług w trakcie pełnego okresu ich eksploatacji na środowisko naturalne oraz zdrowie i bezpieczeństwo ludzi oraz uwzględnić tę ocenę w procesie decyzyjnym. Wszędzie tam, gdzie powyższe działania mogą w istotny sposób wpływać na stan środowiska oraz zdrowie i bezpieczeństwo ludzi oraz gdzie o ich zatwierdzeniu rozstrzyga stosowny organ władzy, przedsiębiorstwa winny przygotować odpowiednią ocenę swojego oddziaływania na środowisko.
4. W przypadku pojawienia się poważnego zagrożenia dla środowiska, włączając w to zagrożenie zdrowia i bezpieczeństwa ludzi, nie powoływać się na brak pełnej naukowej pewności jako uzasadnienie dla odrzucania podjęcia ekonomicznie efektywnych działań, mających na celu wyeliminowanie lub minimalizację tego zagrożenia, o ile działa się w sposób zgodny z naukowymi i technicznymi kryteriami oceny zagrożenia.

5. Posiadać plany działań awaryjnych służące zapobieganiu, łagodzeniu oraz kontrolowaniu poważnych szkód wynikłych dla środowiska naturalnego oraz zdrowia ludzi w wyniku prowadzonych przez przedsiębiorstwo operacji gospodarczych, w tym plany działania w nagłych i nieprzewidzianych wypadkach, a także mechanizmy umożliwiające niezwłoczne złożenie sprawozdania z zaistniałej sytuacji stosownym władzom.
6. Dążyć w sposób ciągły do poprawy standardów działania przedsiębiorstwa na rzecz ochrony środowiska, zachęcając, gdzie będzie to właściwe, do podejmowania takich działań, jak:
  - a) Przyjęcie, w skali całego przedsiębiorstwa, technologii i procedur operacyjnych odzwierciedlających normy w zakresie ochrony środowiska przestrzegane przez te spośród jego jednostek organizacyjnych, które uzyskują pod tym względem najlepsze wyniki;
  - b) Tworzenie i dostarczanie towarów i usług, których użytkowanie nie wywołuje szkodliwych dla środowiska skutków ubocznych; które – przy założeniu użytkowania zgodnego z ich przeznaczeniem – są bezpieczne w użyciu; które są energooszczędne i nie powodują nadmiernego zużycia zasobów naturalnych; które nadają się do ponownego użycia, recyklingu lub usunięcia, nie powodującego zagrożenia dla środowiska;
  - c) Promowanie wśród klientów postaw większej świadomości wpływu na środowisko, jaki niesie ze sobą korzystanie przez nich z wyrobów i usług oferowanych przez przedsiębiorstwo;
  - d) Prowadzenie badań nad możliwością długoterminowej poprawy standardów działania przedsiębiorstwa w zakresie ochrony środowiska.
7. Zapewnić pracownikom odpowiednie kształcenie i szkolenie w kwestiach bezpieczeństwa i higieny pracy, związanych z ochroną środowiska, w tym m.in. w zakresie obchodzenia się z niebezpiecznymi materiałami, zapobiegania wypadkom stanowiącym zagrożenie dla środowiska, a także w zakresie bardziej ogólnego, dotyczącym zarządzania ochroną środowiska, co obejmuje m.in. procedury oceny oddziaływania na stan środowiska naturalnego, *public relations* (PR) oraz technologie stosowane w ochronie środowiska.
8. Przyczyniać się do rozwoju polityki znaczącego i ekonomicznie efektywnego działania na rzecz ochrony środowiska, np. za pośrednictwem partnerstwa inicjatyw zwiększających publiczną świadomość znaczenia środowiska naturalnego oraz jego ochrony.

VI. Zwalczanie korupcji

Przedsiębiorstwa nie powinny, bezpośrednio ani pośrednio, oferować, obiecywać, wręczać ani domagać się łapówek czy też innych nienależnych korzyści w celu uzyskania bądź utrzymania rynku dla swojej działalności, bądź innych nieuczciwych korzyści. Przedsiębiorstwa nie powinny także stwarzać podstaw do domniemania, że można wobec nich ubiegać się lub od nich oczekiwać wręczenia łapówki czy innych nienależnych korzyści. W szczególności przedsiębiorstwa powinny:

1. Nie oferować ani nie ulegać żądaniom płacenia przedstawicielom władzy publicznej czy też pracownikom partnerów handlowych jakichkolwiek kwot stanowiących część płatności kontraktowych. Przedsiębiorstwa nie powinny także posługiwać się podwykonawcami, zleceniami kupna ani umowami o usługi doradcze jako instrumentami przekazywania zapłaty przedstawicielom władzy publicznej, pracownikom partnerów handlowych, ich krewnym czy też wspólnikom handlowym.
2. Zapewnić odpowiednie wynagrodzenia pośrednikom, w wysokości odpowiadającej wyłącznie ich legalnie świadczonym usługom. W zasadnych przypadkach wymagane jest zachowanie – i udostępnianie stosownym władzom – wykazu agentów zatrudnionych do pośredniczenia w transakcjach z instytucjami sektora publicznego i przedsiębiorstwami państwowymi.
3. Zwiększyć przejrzystość prowadzonych działań w ramach zwalczania praktyk korupcji i wymuszeń. Podjęte w tym zakresie czynności mogą obejmować m.in. publiczne zobowiązanie się do zwalczania praktyk korupcji i wymuszania oraz ujawnianie danych dotyczących systemów zarządzania przyjętych przez firmę w celu wywiązania się z podjętych w tym zakresie zobowiązań. Przedsiębiorstwo winno także wspierać otwartość i dialog z opinią publiczną w celu promowania świadomości i współpracy w zwalczaniu praktyk korupcji i wymuszania.
4. Promować wśród pracowników świadomość założeń polityki przedsiębiorstwa w zakresie zwalczania praktyk korupcji i wymuszania oraz przestrzeganie odnośnych założeń poprzez właściwe upowszechnianie znajomości tych założeń oraz wprowadzanie programów szkoleniowych i procedur dyscyplinarnych.
5. Przyjąć system kontroli zarządzania przeciwdziałający korupcji, jak też system rozliczania się w zakresie finansów i podatków oraz praktyk audytu, które będą zapobiegać rozliczeniom nie ewidencjonowanym, bądź utrzymywanym w tajemnicy, jak też preparowaniu dokumentów stanowiących niewłaściwy bądź nieuczciwy zapis transakcji, których dotyczą.

6. Nie przekazywać nielegalnych wpłat kandydatom do stanowisk publicznych ani partiom politycznym czy też innym organizacjom politycznym. Wszelkie wpłaty winny w pełni odpowiadać wymogom z zakresu publicznego ujawniania informacji i podlegać obowiązkowi zgłaszania ich wyższym rangą członkom kierownictwa.

VII. Ochrona interesów konsumenta

W postępowaniu z konsumentami przedsiębiorstwa winny działać zgodnie z zasadami uczciwości w prowadzeniu działalności gospodarczej, marketingu i reklamy i podejmować wszelkie racjonalnie uzasadnione działania w celu zapewnienia bezpieczeństwa i wysokiej jakości dostarczanych przez nie wyrobów bądź usług. W szczególności przedsiębiorstwa powinny:

1. Zapewnić zgodność dostarczanych przez nie towarów i usług z wszelkimi uzgodnionymi bądź prawnie wymaganymi normami z zakresu zdrowia i bezpieczeństwa konsumenta, obejmującymi m.in. oznakowania ostrzegające o zagrożeniach dla zdrowia oraz etykiety informacyjne.
2. Dostarczać dokładnych i jasnych informacji, stosownie do typu towarów bądź usług, co do ich zawartości, bezpieczeństwa użytkowania, konserwacji, przechowywania oraz pozbywania się, w zakresie umożliwiającym konsumentom podejmowanie świadomych decyzji.
3. Zapewnić przejrzyste i skuteczne procedury ustosunkowywania się do wnoszonych przez konsumentów reklamacji i przyczyniać się do rzetelnego rozstrzygnięcia kwestii spornych – z przestrzeganiem obowiązujących w takich przypadkach terminów i bez obciążania konsumenta nieuzasadnionymi kosztami bądź innego typu ciężarami.
4. Nie udzielać zapewnień i nie dopuszczać się zaniedbań, jak też nie angażować się w innego typu praktyki o znamionach oszustwa, wprowadzenia w błąd, mające charakter oszustwa bądź działania pod innym względem nieuczciwego.
5. Respektować prywatność konsumenta i zapewnić ochronę poufności jego danych osobowych.
6. Współpracować, w sposób pełny i przejrzysty, z organami administracji publicznej, w zakresie zapobiegania i eliminacji poważnych zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa publicznego, wynikających z konsumpcji bądź użytkowania oferowanych przez przedsiębiorstwo wyrobów.

VIII. Nauka i technologia

Przedsiębiorstwa powinny:

1. Podejmować wysiłki w celu zapewnienia zgodności podejmowanych przez nie działań z założeniami polityki oraz planami państw, na których terytorium działają, w zakresie rozwoju nauki i technologii, a także – tam, gdzie jest to właściwe – przyczyniać się do rozwoju lokalnego i krajowego potencjału innowacyjnego.
2. Przyjąć, gdzie jest to możliwe w toku prowadzonej przez nie działalności, praktyki umożliwiające transfer i szybkie upowszechnianie technologii i *know-how*, przy należywym uwzględnieniu wymogu ochrony praw własności intelektualnej.
3. Prowadzić, gdzie będzie to właściwe, prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauki i techniki w państwach goszczących inwestycje, odpowiadając w ten sposób na zapotrzebowanie rynków lokalnych, jak też zatrudniać miejscową kadre naukowo-techniczną kraju goszczącego inwestycje i zachęcać do szkolenia, stosownie do potrzeb rynkowych.
4. Ustalać racjonalne warunki przyznawania licencji na korzystanie z praw własności intelektualnej bądź transfer technologii według innych zasad, czyniąc to w sposób sprzyjający długoterminowym perspektywom rozwoju kraju goszczącego inwestycje.
5. Rozwijać odpowiednie ze względu na cele komercyjne kontakty z lokalnymi uniwersytetami i instytucjami badawczymi, jak też uczestniczyć w projektach badawczych prowadzonych we współpracy z lokalnym przemysłem bądź stowarzyszeniami przemysłowymi.

IX. Ochrona konkurencji

Przedsiębiorstwa, operując w ramach mających zastosowanie przepisów prawnych i regulacji, winny prowadzić swoją działalność zgodnie z zasadami ochrony konkurencji. W szczególności winny one:

1. Powstrzymywać się od zawierania bądź realizacji anty-konkurencyjnych porozumień pomiędzy konkurującymi na rynku firmami, zakładających:
  - a) Ustalanie cen na stałym poziomie;
  - b) Składanie manipulacyjnych ofert kupna (ofert przetargowych na ukartowanych zasadach);
  - c) Ustanawianie ograniczeń bądź kontyngentów na produkcję przedsiębiorstwa;
  - d) Łączenie lub dzielenie rynku poprzez przyporządkowywanie klientów, dostawców, terytoriów bądź branż handlowych.
2. Prowadzić całą swoją działalność w sposób zgodny ze wszystkimi mającymi zastosowanie przepisami prawa ochrony konkurencji, biorąc pod uwagę prawa ochrony konkurencji, obowiązujące w krajach, których gospodarki mogłyby ucierpieć na skutek antykonkurencyjnych działań przedsiębiorstwa.
3. Współpracować z właściwymi organami do spraw ochrony konkurencji poprzez m.in. niezwłoczne – w granicach wykonalności – dostarczanie możliwie kompletnych informacji na żądanie, z przestrzeganiem stosowanego w tym zakresie prawa i właściwych środków ostrożności.
4. Promować wśród pracowników świadomość wagi przestrzegania wszystkich mających zastosowanie przepisów prawa i założeń polityki ochrony konkurencji.

X. Opodatkowanie

Ważne jest, aby przedsiębiorstwa wносиły swój wkład w budowanie finansów publicznych państw goszczących poprzez terminowe płacenie swoich należności podatkowych. Przedsiębiorstwa winny w szczególności stosować się do przepisów prawa podatkowego i regulacji obowiązujących we wszystkich państwach, w których działają, dokładając najwyższej staranności, aby działać zarówno zgodnie z literą, jak i z duchem prawa i regulacji. Obejmuje to m.in. takie działania, jak dostarczanie właściwym władzom danych niezbędnych dla prawidłowego określenia wymiaru podatku od prowadzonej przez przedsiębiorstwo działalności oraz stosowanie w transakcjach pomiędzy spółkami tej samej grupy takich cen, jakie byłyby stosowane pomiędzy całkowicie niezależnymi przedsiębiorstwami.

Część 2

Procedury Implementacyjne Wytycznych OECD
dla przedsiębiorstw wielonarodowych

Decyzja Rady w sprawie Wytucznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

Czerwiec 2000 r.

RADA

mając na uwadze *Konwencję w sprawie Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju* z dnia 14 grudnia 1960 r;

mając na uwadze *Deklarację OECD w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych* (zwaną dalej *Deklaracją*), w której rządy państw zobowiązujących się do stosowania *Deklaracji* (zwane dalej państwami stosującymi *Deklarację*) wspólnie zalecają przedsiębiorstwom wielonarodowym mającym swoje siedziby bądź działającym na ich terytoriach przestrzeganie *Wytucznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych* (zwanym dalej *Wytucznymi*);

uznając, iż wobec globalnego charakteru działalności przedsiębiorstw wielonarodowych współpraca międzynarodowa w kwestiach wiążących się z *Deklaracją* powinna objąć wszystkie państwa;

mając na uwadze zakres umocowań Komitetu ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych, zwłaszcza w odniesieniu do jego odpowiedzialności wynikającej z przyjęcia *Deklaracji* [C(84)171(Final), ponowionej w C/M(95)21];

uwzględniając *Sprawozdanie z pierwszej weryfikacji Deklaracji* z 1976 r. [C(79)102(Final)], *Sprawozdanie z drugiej weryfikacji Deklaracji* [C/MIN(84)5(Final)], *Sprawozdanie z weryfikacji Deklaracji w 1991 r.* [DAFFE/IME(91)23] oraz *Sprawozdanie z weryfikacji Deklaracji w 2000 r.* [C(2000)96];

mając na uwadze *Drugą uzupełnioną i poprawioną Decyzję Rady* z czerwca 1984 r. [C(84)90] ze zmianami do niej z czerwca 1991 r. [C/MIN(91)7/ANN1];

35 |

uznając za pożądane wzmocnienie procedur prowadzenia konsultacji w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne*, jak też promowanie skuteczności *Wytycznych*;

działając zgodnie z propozycją Komitetu ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych

NINIEJSZYM POSTANAWIA:

Uchylić *Drugą uzupełnioną i poprawioną Decyzję Rady* z czerwca 1984 r. [C(84)90] ze zmianami do niej z czerwca 1991 [C/MIN(91)7/ANN1] i zastąpić ją jak następuje:

I. Krajowe Punkty Kontaktowe

1. Państwa, które zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*, winny powołać Krajowe Punkty Kontaktowe (KPK) dla prowadzenia działalności promocyjnej, odpowiadania na zapytania oraz prowadzenia dyskusji ze stronami zainteresowanymi we wszystkich kwestiach dotyczących *Wytycznych*, tak, by mogły one przyczyniać się do rozwiązywania problemów, jakie mogą powstać w związku z realizacją *Wytycznych*, z należytym uwzględnieniem *Załącznika proceduralnego*. Środowisko biznesu, organizacje pracownicze i inne zainteresowane strony zostaną poinformowane o istnieniu Krajowych Punktów Kontaktowych.
2. Krajowe Punkty Kontaktowe z różnych państw współpracują ze sobą w miarę potrzeby w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne* w zakresie swojej działalności. Ogólnie przyjętą zasadą powinno być przeprowadzenie dyskusji na szczeblu krajowym przed nawiązaniem kontaktów z innymi Krajowymi Punktami Kontaktowymi.
3. Krajowe Punkty Kontaktowe odbywają coroczne spotkania w celu wymiany doświadczeń i złożenia sprawozdania z działalności Komitetowi ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych.

II. Komitet ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych

1. Komitet ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych (zwany dalej CIME bądź Komitetem) organizuje wymianę poglądów w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne*, jak też doświadczeń zdobytych w trakcie ich realizacji – cyklicznie bądź na wniosek państwa, które zobowiązało się do stosowania *Deklaracji*.

2. Komitet występuje okresowo do Komitetu Doradczego Biznesu i Przemysłu OECD (BIAC) oraz Komitetu Doradczego Związków Zawodowych OECD (TUAC), zwanych dalej „organami doradczymi”, a także do innych organizacji pozarządowych o wyrażenie opinii w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne*. Do wymiany opinii z organami doradczymi w kwestiach, o których mowa, może także dodatkowo dochodzić na wniosek odnośnych organów.
3. Komitet może podjąć decyzję o wymianie opinii w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne*, z przedstawicielami państw, które nie zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*.
4. Zakres odpowiedzialności Komitetu obejmuje objaśnianie *Wytycznych*. Objasnienia udzielane są na wniosek strony zainteresowanej. Indywidualne przedsiębiorstwo, jeśli takie będzie jego życzenie będzie mieć możliwość wyrażenia swoich opinii, w mowie bądź na piśmie, w kwestiach, które dotyczą *Wytycznych* w kontekście interesów przedsiębiorstwa. Komitet nie wyciąga wniosków dotyczących postępowania indywidualnych przedsiębiorstw w prowadzeniu działalności gospodarczej.
5. Komitet organizuje wymianę poglądów o działalności Krajowych Punktów Kontaktowych w celu zwiększenia skuteczności *Wytycznych*.
6. Wypełniając obowiązki dotyczące zapewnienia skutecznego funkcjonowania *Wytycznych*, Komitet udziela należytej uwagi *Załącznikowi proceduralnemu*, załączoneму do niniejszego tekstu.
7. Komitet składa okresowe sprawozdania Radzie w kwestiach, których dotyczą *Wytyczne*. W sprawozdaniach tych Komitet uwzględnia sprawozdania Krajowych Punktów Kontaktowych, opinie wyrażane przez organy doradcze oraz opinie innych organizacji pozarządowych i tam, gdzie będzie to właściwe państw, które nie zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*.

III. Weryfikacja Decyzji

Decyzja podlega okresowej weryfikacji. Komitet występuje w tym względzie z odnośnymi propozycjami.

Załącznik proceduralny

I. Krajowe Punkty Kontaktowe

Rola Krajowych Punktów Kontaktowych (KPK) polega na zwiększaniu skuteczności *Wytycznych*. Działalność KPK winna być zgodna z podstawowymi kryteriami przejrzystości, dostępności oraz odpowiedzialności za prowadzone działania, co będzie pomocne w osiągnięciu celu, jakim jest równowaga działań.

A. Środki instytucjonalne

Zgodnie z założonym celem równowagi działań państwa stosujące *Deklarację* mogą być elastyczne w zakresie organizowania KPK na swoim terytorium oraz korzystania z aktywnej pomocy partnerów społecznych, takich jak środowisko biznesu, organizacje pracownicze, oraz innych zainteresowanych stron, w tym również organizacji pozarządowych.

Zgodnie z powyższym Krajowe Punkty Kontaktowe:

1. Mogą funkcjonować w osobie urzędnika państwowego wyższej rangi bądź biura administracji rządowej zarządzanego przez urzędnika państwowego wyższej rangi. Alternatywnie Krajowy Punkt Kontaktowy może być zorganizowany jako wspólne przedsięwzięcie, z włączeniem przedstawicieli innych agend rządowych. W jego skład mogą także wchodzić przedstawiciele środowiska biznesu, organizacji pracowniczych i innych zainteresowanych stron.
2. Rozwijają i utrzymują kontakty z przedstawicielami środowiska biznesu, organizacji pracowniczych i innych zainteresowanych stron, które zdolne są przyczynić się do skutecznego funkcjonowania *Wytycznych*.

B. Informacja i promocja

Krajowe Punkty Kontaktowe:

1. Upowszechniają znajomość i dostępność *Wytycznych* stosując właściwe ku temu środki, włącznie z udostępnianiem informacji o *Wytycznych* w trybie *on-line*,

w języku ojczystym. Stosownie do sytuacji, informacje o *Wytycznych* winny także być udostępniane przyszłym inwestorom – zarówno zagranicznym, chcącym za-inwestować w danym kraju, jak i krajowym, planującym inwestycje za granicą.

2. Podnoszą świadomość znaczenia *Wytycznych*, wykorzystując w tym celu tam, gdzie jest to właściwe, współpracę ze środowiskiem biznesu, organizacjami pracowniczymi, innymi organizacjami pozarządowymi oraz zainteresowanymi przedstawicielami opinii publicznej.
3. Odpowiadają na zapytania w sprawie *Wytycznych*, zgłaszane przez:
  - a) Inne Krajowe Punkty Kontaktowe;
  - b) Środowisko biznesu, organizacje pracownicze, inne organizacje pozarządowe i przedstawiciele opinii publicznej; oraz
  - c) Rządy państw, które nie zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*.

C. Działania w przypadkach szczególnych

KPK wnosi wkład w rozstrzyganie kwestii spornych związanych z realizacją *Wytycznych* w przypadkach szczególnych. KPK zapewnia forum dla dyskusji i służy pomocą środowisku biznesu, organizacjom pracowniczym i innym zainteresowanym stronom w rozpatrywaniu podnoszonych kwestii w sposób efektywny, z zachowaniem właściwych dla takich przypadków terminów i zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami prawa. Zapewniając pomoc w odnośnym zakresie, KPK:

1. Dokonują wstępnej oceny zasadności dalszej analizy podnoszonych kwestii, o czym informuje stronę bądź strony wnoszące:
2. Jeśli charakter kwestii spornych uzasadnia poddanie sprawy dalszej analizie oferuje zainteresowanym stronom swoje usługi w rozstrzygnięciu podnoszonych kwestii. W tym celu KPK przeprowadza konsultacje ze stronami i tam, gdzie jest to zasadne:
  - a) Występuje o doradztwo do właściwych organów rządowych i/lub przedstawicieli środowiska biznesu, organizacji pracowniczych, innych organizacji pozarządowych oraz ekspertów w odnośnej dziedzinie.
  - b) Konsultuje się z Krajowym Punktem Kontaktowym z państwa bądź państw, których dana kwestia także dotyczy.
  - c) Występuje do CIME o wskazówki w przypadku wątpliwości co do interpretacji *Wytycznych* w okolicznościach szczególnych.
  - d) W spornych kwestiach proponuje i za zgodą zainteresowanych stron ułatwia dostęp do procedur uzgodnieniowych i nieantagonizujących, takich jak postępowanie rozjemcze bądź mediacyjne.

3. W przypadku, gdy strony nie osiągną porozumienia co do podnoszonych kwestii spornych, wydaje oświadczenie i – jeśli jest to właściwe – formułuje rekomendacje w sprawie wykonywania zaleceń *Wytycznych*.
4. a) Dla usprawnienia rozstrzygnięcia podnoszonych kwestii spornych podejmuje stosowne kroki mające na celu ochronę kwestii poufnych oraz informacji innego typu. Poufny charakter toczącego się postępowania zostaje zachowany przez cały czas trwania procedur, o których mowa w punkcie 2. Jeśli po zakończeniu czynności proceduralnych strony nie uzgodnią sposobu rozstrzygnięcia podnoszonej kwestii spornej, mają one prawo poinformować publicznie o odnośnych sprawach i podjąć dyskusję na ich temat. Jednakże informacje i opinie dostarczone przez stronę drugą w trakcie postępowania zachowują charakter poufny, o ile strona nie wyrazi zgody na ich ujawnienie.
b) Po konsultacji z zainteresowanymi stronami KPK podaje do wiadomości publicznej wyniki zastosowania procedur, o których wyżej, o ile zachowanie ich poufnego charakteru nie służy bardziej skuteczności realizacji *Wytycznych*.
5. O ile do powstania kwestii spornych dojdzie na terytorium państwa, które nie zobowiązało się do stosowania *Deklaracji*, KPK podejmuje kroki w celu zyskania orientacji w odnośnych kwestiach i tam, gdzie jest to zasadne i możliwe do realizacji stosuje wymienione wyżej procedury.

D. Sprawozdawczość

1. Każdy Krajowy Punkt Kontaktowy składa sprawozdanie roczne Komitetowi.
2. Sprawozdania winny zawierać informacje o charakterze i wynikach działalności prowadzonej przez Krajowy Punkt Kontaktowy, włącznie z działaniami podejmowanymi w przypadkach szczególnych.

II. Komitet ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych

1. Komitet wywiązuje się z przydzielonego mu zakresu obowiązków w sposób efektywny i z zachowaniem odpowiednich terminów.
2. Komitet rozważa wnioski KPK o pomoc w realizacji zadań KPK, w tym m.in. w przypadkach wątpliwości co do interpretacji *Wytycznych* w sytuacjach szczególnych.

3. Komitet:
  - a) Rozpatruje sprawozdania KPK.
  - b) Rozważa uzasadnione zapytania ze strony państw, które zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*, bądź ze strony organów doradczych, odnośnie wywiązywania się KPK z zakresu ich obowiązków dotyczących działań w przypadkach szczególnych.
  - c) Rozważa wydanie objaśnień do tekstu *Wytycznych* w przypadku wystąpienia państw, które zobowiązały się do stosowania *Deklaracji*, bądź organów doradczych, z uzasadnionymi wątpliwościami co do prawidłowości interpretacji *Wytycznych* przez KPK w przypadkach szczególnych.
  - d) Udziela, w miarę potrzeb, zaleceń dotyczących doskonalenia funkcjonowania KPK oraz skutecznej realizacji *Wytycznych*.
4. Komitet może występować do ekspertów o doradztwo we wszelkich kwestiach, których dotyczą *Wytyczne* i uwzględniać ich opinię w swoich działaniach. Komitet rozstrzyga co do właściwych dla tego celu procedur.

Część 3

Komentarze

Uwaga Sekretariatu: Komentarze zostały przyjęte przez Komitet ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych w celu udzielenia informacji i wyjaśnień dotyczących tekstu *Wytycznych* i Decyzji Rady w sprawie *Procedur Implementacyjnych Wytycznych*. Dokumenty te nie są częścią *Deklaracji w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych* oraz Decyzji Rady w sprawie *Wytycznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych*.

Komentarz do Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych

Komentarz do rozdziału „Zasady ogólne”

1. „Zasady ogólne” są pierwszym rozdziałem *Wytycznych* zawierającym szczegółowe zalecenia dla przedsiębiorstw. Dlatego też rozdział ten jest ważny dla nadania tonu całości dyskusji i ustalenia wspólnych fundamentalnych zasad dla prezentacji szczegółowych zaleceń, przedstawionych w następnych rozdziałach.
2. Przestrzeganie ustawodawstwa krajowego jest podstawowym obowiązkiem podmiotów gospodarczych. *Wytyczne* nie zastępują lokalnie obowiązującego systemu prawnoregulacyjnego, ani nie powinny być postrzegane jako nadrzędne wobec niego. Stanowią one nie mający charakteru prawnie wiążącego uzupełniający zbiór zasad i norm postępowania, w szczególności w zakresie międzynarodowych działań przedsiębiorstw. *Wytyczne* w wielu przypadkach wychodzą poza obszar regulowany przepisami prawa, nie powinny jednak – i nie taki był zamiar ich autorów – stawiać przedsiębiorstwom wobec sprzecznych ze sobą wymogów.
3. Przedsiębiorstwa są zachęcane do współpracy z organami rządowymi w opracowywaniu i realizacji założeń polityki oraz przepisów prawa. Uwzględnienie w tym procesie poglądów innych osób instytucji, na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa, w tym przedstawicieli wspólnot lokalnych oraz przedsiębiorstw może stanowić element wzbogacający. Uznano również konieczność podejmowania przez rządy przejrzystych działań wobec przedsiębiorstw oraz konsultowania się z przedsiębiorstwami w danych kwestiach. Przedsiębiorstwa winny być postrzegane jako partnerzy dla rządu w opracowywaniu i stosowaniu zarówno dobrowolnych, jak i regulowanych prawem działań w zakresie dotyczącej ich polityki (*Wytyczne* są jednym z elementów tych działań).
4. Nie powinno być żadnej sprzeczności pomiędzy działalnością przedsiębiorstw wielonarodowych (MNEs) a trwałym, zrównoważonym rozwojem, przy czym *Wytyczne* mają sprzyjać komplementarności tego procesu. Istnienie powiązań między sferą rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiska naturalnego w istocie kluczowy środek realizacji celu, jakim jest trwały, zrównoważony rozwój⁴. W tej kwestii obowiązują

zek promowania i stania na straży praw człowieka spoczywa głównie na rządach, choć w obszarach, gdzie nakładają się na siebie zasady postępowania przedsiębiorstw i prawa człowieka przedsiębiorstwa odgrywają jednak istotną rolę. Dlatego też od MNEs oczekuje się przestrzegania praw człowieka nie tylko w stosunkach z pracownikami, ale także wobec innych osób, na które oddziałują za pośrednictwem prowadzonej przez nie działalności, w sposób spójny z międzynarodowymi zobowiązaniami rządów państw goszczących inwestycje. Szczególnie ważne w tym względzie są powinności rządów tych państw wynikające z *Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka* oraz z innych aktów dotyczących praw człowieka.

5. *Wytyczne* potwierdzają potrzebę i zachęcają MNEs do wnoszenia wkładu w budowanie potencjału społeczności lokalnych jako rezultatu prowadzenia działalności w obrębie takich społeczności. Podobnie zalecenie budowania potencjału kadrowego stanowi wyraźny i świadczący o dalekowzroczności wyraz uznania wkładu, jaki MNEs mogą wnieść w rozwój swoich pracowników, co dotyczy nie tylko etapu ich pozyskiwania, ale także szkoleń i innych form rozwijania potencjału kadry przedsiębiorstw. Koncepcja budowania potencjału kadrowego obejmuje również odejście od praktyk dyskryminacyjnych na etapie pozyskiwania pracowników oraz ich awansowania, a także ustawiczne kształcenie i inne formy szkoleń w czasie pracy.

6. Rządy państw zalecają, aby przedsiębiorstwa ogólnie unikały podejmowania wysiłków w celu uzyskania wyjątków od przestrzegania określonych wymogów, m.in. z zakresu ochrony środowiska, bezpieczeństwa i higieny pracy, opodatkowania czy też bodźców finansowych, których nie przewiduje obowiązujący system prawno-regulacyjny, co nie narusza jednak prawa przedsiębiorstw do występowania z propozycjami zmian w tych systemach. Słowa „bądź akceptowania” zwracają także uwagę na rolę państwa w oferowaniu tego typu wyjątków. Jakkolwiek powyższy zapis kierowany był tradycyjnie do rządów państw, odnosi się on w sposób bezpośredni także do MNEs. Należy jednak zauważyć, że są przypadki, w których szczegółowo określone wyjątki od wymogu przestrzegania danych przepisów prawnych bądź założeń polityki w danej dziedzinie mogą być spójne z istniejącym systemem prawnym i politycznie uzasadnione względami dobra publicznego. Przykładami na to są rozdziały *Wytycznych* dotyczące ochrony środowiska oraz polityki ochrony konkurencji.

7. Punkt poświęcony roli MNEs w zarządzaniu spółkami kapitałowymi nadaje dodatkowe znaczenie ostatnio przyjętym przez OECD *Zasadom zarządzania spółką kapitałową*. Jakkolwiek główna odpowiedzialność w zakresie doskonalenia istniejącego systemu prawnego i obszaru regulacji instytucjonalnej spoczywa na rządzie, przedsiębiorstwa także zainteresowane są jakością procesów zarządzania.

8. Rozszerzający się zakres pozarządowych instrumentów i działań samoregulacyjnych stanowi ustosunkowanie się do szeregu kwestii z zakresu zachowań przedsiębiorstw oraz relacji pomiędzy przedsiębiorstwem a społeczeństwem. Przedsiębiorstwa uznają fakt, że ich działalność gospodarcza niesie często skutki dla społeczeństwa i środowiska naturalnego. Ilustracją tego jest wprowadzanie samoregulacji oraz systemów zarządzania przez przedsiębiorstwa uwrażliwione na osiągnięcie założonych celów w tym zakresie, przez co przyczyniają się one do trwałego, zrównoważonego rozwoju. Z kolei wprowadzanie takich praktyk działania może uczynić relacje pomiędzy przedsiębiorstwami a społeczeństwem, w którym funkcjonują, bardziej konstruktywnymi.

9. Naturalną konsekwencją stosowania samoregulacji jest oczekiwanie od tworzących ją przedsiębiorstw promowania wśród pracowników znajomości prowadzonej przez firmę polityki. Zalecane jest także tworzenie mechanizmów gwarantujących ochronę podejmowanych w dobrej wierze działań alarmujących o zagrożeniach, włącznie z ochroną pracownika, który wobec braku podjęcia przez firmę w porę działań naprawczych bądź wskutek realności zagrożenia negatywnymi reperkusjami dla jego statusu zatrudnienia, składa właściwemu organowi administracji publicznej sprawozdanie dotyczące przypadków działań niezgodnych z prawem. Ochrona tego typu szczególnie odnosi się nie tylko do inicjatyw antykorupcyjnych oraz na rzecz ochrony środowiska, ale również do innych zaleceń zawartych w *Wytucznych*.

10. Zachęcanie, gdzie jest to możliwe, do stosowania zbieżnych zasad postępowania przez przedsiębiorstwa pozostające w relacjach partnerskich służy jednocześnie dwóm celom: jest ponownym potwierdzeniem norm i zasad zawartych w *Wytucznych*, jak też uznaniem ich wagi dla dostawców, wykonawców, podwykonawców, posiadaczy licencji i innych podmiotów, z którymi dane MNEs utrzymuje kontakty robocze. Jest uznanym faktem, że istnieją praktyczne ograniczenia możliwości wpływania przez przedsiębiorstwa na zachowania ich partnerów biznesowych. Stopień tych ograniczeń zależy od specyfiki danego sektora gospodarczego oraz od specyficznych cech przedsiębiorstwa i produktu, takich jak liczba dostawców bądź innych partnerów biznesowych, struktura i złożoność łańcucha dostawczego, pozycja rynkowa danego przedsiębiorstwa w stosunku do pozycji rynkowej jego dostawców i innych partnerów handlowych itp. Możliwości oddziaływania przedsiębiorstwa na jego dostawców ograniczają się zwykle do tej kategorii produktów lub usług, których ci drudzy dostarczają, a nie do pełnego zakresu działalności gospodarczej dostawców lub też partnerów handlowych. Stopień, w jakim przedsiębiorstwo może oddziaływać na swoich partnerów handlowych i na łańcuch dostawczy, jest zatem w jednych przypadkach większy, w innych mniejszy. Niniejsze rekomendacje dotyczą zatem głównie stałych lub bezpośrednich relacji handlowych, a nie kontaktów czy też transakcji o charakterze jednost-

kowym bądź przypadkowym, do których dochodzi głównie w ramach otwartych operacji rynkowych bądź relacji, w której strona druga jest klientem. W sytuacjach, w których bezpośrednie oddziaływanie na partnerów handlowych nie jest możliwe, założony cel można realizować poprzez upowszechnianie oświadczeń dotyczących ogólnych założeń polityki przedsiębiorstwa lub poprzez członkostwo w federacjach biznesowych, zachęcających partnerów handlowych do stosowania się do zasad postępowania, które są zbieżne z *Wytycznymi*.

11. Wreszcie ważne jest zwrócenie uwagi na fakt, że ani wprowadzanie przez przedsiębiorstwa praktyki samoregulacyjne, ani inne podobne inicjatywy, włącznie z *Wytycznymi*, nie powinny ograniczać konkurencyjności w sposób niezgodny z prawem. Nie można ich też traktować jako narzędzia zastępczego wobec obowiązujących przepisów prawa i zasad regulacji. Zrozumiałe jest, że MNEs winny unikać zawierania transakcji handlowych bądź inwestycyjnych potencjalnie wypaczających zasady kodeksów postępowania oraz praktyk samoregulacyjnych.

Komentarz do rozdziału „Jawność informacji”

12. Celem tego rozdziału *Wytycznych* jest zachęcenie do pełniejszego rozumienia działań przedsiębiorstw wielonarodowych. Jasna i pełna informacja na temat przedsiębiorstwa jest ważna dla wielu odbiorców, włączając w to udziałowców, środowisko finansowe, także pracowników, społeczności lokalne, grupy interesu, organa rządowe i wreszcie ogół społeczeństwa. Aby stać się bardziej zrozumiałymi w odbiorze publicznym i podwyższyć jakość interakcji ze społeczeństwem oraz ze środowiskiem naturalnym przedsiębiorstwa winny dbać o przejrzystość prowadzonych przez nie działań i reagować na coraz bardziej wyrafinowane potrzeby opinii publicznej w zakresie informacji. Informacje przedstawione w tym rozdziale mogą uzupełniać wymogi co do ujawniania informacji, stosowane w prawie krajowym państw, na których obszarze działają przedsiębiorstwa.

13. Rozdział odnosi się do jawności informacji w dwóch obszarach. Pierwszy zestaw zaleceń w tej dziedzinie jest identyczny ze wskazaniami nakreślonymi w *Zasadach OECD zarządzania spółką kapitałową*. Zgodnie z *Zasadami* wszelkie informacje na temat spółki, włącznie z danymi dotyczącymi jej sytuacji finansowej, wyników, statusu własnościowego i zarządzania winny być precyzyjne i dostarczone w obowiązującym terminie. Od przedsiębiorstw oczekuje się także ujawniania informacji na temat honorariów członków zarządu i kadry zarządzającej najwyższego szczebla (w postaci danych indywidualnych bądź zbiorczych) w stopniu wystarczającym dla dokonania przez inwestorów prawidłowej oceny kosztów i zysków programu wynagrodzeń oraz wpływu na

jego funkcjonowanie systemu bodźców takich jak np. obejmowania udziałów w spółce. *Zasady* opatrzone są adnotacjami dostarczającymi dalszych wskazówek w kwestii wymogów informacyjnych i zalecenia zawarte w niniejszych *Wytycznych* winny być interpretowane w odniesieniu do tych adnotacji. Koncentrują się one na spółkach dopuszczonych do obrotu publicznego. W stopniu, w jakim okaże się to możliwe do zastosowania, należy wykorzystać je także jako użyteczne narzędzie podwyższania jakości zarządzania spółkami, których akcje nie stanowią przedmiotu obrotu, np. spółkami prywatnymi bądź będącymi własnością skarbu państwa.

14. *Wytyczne* zachęcają także do korzystania z drugiej grupy zaleceń dotyczących ujawniania informacji lub praktyk komunikowania się, wiążących się z tymi obszarami działania, w odniesieniu do których normy sprawozdawczości dopiero kształtują się, jak w przypadku kwestii społecznych, ochrony środowiska czy też ryzyka. Szereg przedsiębiorstw dostarcza danych w kwestiach wychodzących poza uzyskane wyniki finansowe, uważając ujawnianie ich za sposób udowodnienia swojego zaangażowania w realizację społecznie akceptowalnych praktyk. W niektórych przypadkach ta druga grupa zaleceń dotyczących ujawniania informacji – bądź komunikowania się ze społeczeństwem i innymi stronami, na które przedsiębiorstwo oddziałuje bezpośrednio prowadzoną przez nie działalnością – może dotyczyć podmiotów wychodzących poza listę firm wykazywanych w sprawozdaniu finansowym. Może np. obejmować informacje na temat działalności podwykonawców, dostawców, bądź partnerów *joint venture*.

15. Wiele przedsiębiorstw przyjęło środki, mające pomóc im w przestrzeganiu obowiązującego prawa i norm postępowania, a także w zwiększaniu przejrzystości ich działań. Rośnie liczba spółek wydających, na zasadzie dobrowolności, własne kodeksy postępowania stanowiące wyraz zobowiązania się do przestrzegania zasad etyki w takich dziedzinach, jak ochrona środowiska, prawo pracy czy też ochrona konsumenta. Opracowywane są specjalistyczne systemy zarządzania, które powinny pomagać firmom w respektowaniu podjętych zobowiązań, a które obejmują systemy informacyjne, procedury operacyjne i wymogi szkoleniowe. Przedsiębiorstwa współpracują z organizacjami pozarządowymi i międzyrządowymi w opracowywaniu norm sprawozdawczych zwiększających możliwości firm w zakresie informowania o wpływie prowadzonej przez nie działalności na trwałe, zrównoważony rozwój (np. *Globalna inicjatywa z zakresu sprawozdawczości*).

16. *Zasady OECD zarządzania spółką kapitałową* wspierają rozwój wysokiej jakości uznawanych w skali międzynarodowej standardów w zakresie księgowości, jawności informacji finansowych i pozafinansowych oraz audytu, mogących przyczynić się do zwiększenia porównywalności informacji między państwami. Audyt finansowy prowadzony przez niezależnych rewidentów dostarcza zewnętrznego i obiektywnego potwierdzenia prawidłowości wyboru sposobu przygotowywania i prezentowania sprawozdań finansowych. Przejrzystość i skuteczność ujawniania informacji o charak-

terze pozafinansowym można podwyższyć poprzez ich niezależną weryfikację. W ostatnim okresie pojawiają się techniki niezależnej weryfikacji i ujawniania informacji o charakterze pozafinansowym.

17. Przedsiębiorstwa zachęcane są do zapewnienia łatwego i ekonomicznego dostępu do publikowanych informacji, jak też do rozważenia wykorzystania dla tego celu technologii informacyjnych. Informacje dostępne dla użytkowników na rynku krajowym winny być udostępniane wszystkim zainteresowanym użytkownikom. Przedsiębiorstwa mogą podjąć specjalne działania, mające na celu zapewnienie dostępności informacji środowiskom nie mającym dostępu do mediów drukowanych (np. uboższymi społecznościami, na które dane przedsiębiorstwo oddziałuje w bezpośredni sposób).

18. Wymogi dotyczące ujawniania informacji nie są pomyślane jako narzędzie nakładania na przedsiębiorstwa nieracjonalnie wysokich kosztów ani obciążeń administracyjnych. Nie oczekuje się także od przedsiębiorstw ujawniania danych, które mogą osłabić ich konkurencyjność rynkową, o ile nie jest to konieczne dla podjęcia właściwej decyzji inwestycyjnej i uniknięcia wprowadzenia inwestora w błąd.

Komentarz do rozdziału „Zatrudnienie i stosunki pracy”

19. Niniejszy rozdział rozpoczyna się wstępem zawierającym odniesienie do praw i regulacji, które można zastosować, co potwierdza fakt, że przedsiębiorstwa wielonarodowe działające w ramach jurysdykcji poszczególnych krajów mogą podlegać narodowym, lokalnym, jak również ponadnarodowym poziomom regulacji w zakresie zatrudnienia i stosunków przemysłowych. Terminy „dominujące stosunki pracy” oraz „praktyki w zakresie zatrudnienia” są wystarczająco szerokie, aby dopuścić szereg różnych interpretacji w świetle różnych kontekstów krajowych, czego przykładem są np. zróżnicowane możliwości negocjacji, jakie zapewnia pracownikom obowiązujący w poszczególnych państwach system prawno-regulacyjny.

20. Międzynarodowa Organizacja Pracy (MOP) jest organem kompetentnym dla ustalania i dalszego postępowania w zakresie międzynarodowych norm pracy, jak też promowania fundamentalnych praw obowiązujących w miejscu pracy, zgodnie z ogłoszoną w 1998 r. *Deklaracją Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej fundamentalnych zasad i praw pracy. Wytyczne*, nie mające charakteru wiążącego, mają do odegrania rolę w promowaniu wśród przedsiębiorstw wielonarodowych przestrzegania tych norm i zasad. Postanowienia zawarte w niniejszym rozdziale *Wytycznych* stanowią odzwierciedlenie odnośnych postanowień z *Deklaracji* z 1998 r., jak też z dokumentu MOP z 1998 r. *Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej. Trójstronna deklaracja* ustala zasady w sferze zatrudnienia, szkolenia, warunków pracy oraz stosunków pomiędzy pracodawcami a pracownikami, podczas

gdy opracowane przez OECD *Wytyczne* obejmują wszystkie główne aspekty zachowań przedsiębiorstw. *Wytyczne* OECD i *Trójstronna deklaracja* dotyczą oczekiwanych od przedsiębiorstw zachowań i pomyślane są jako równoległe wobec siebie, a nie sprzeczne. *Trójstronna deklaracja* MOP może więc być użyteczna w zrozumieniu *Wytycznych*, ponieważ została bardziej szczegółowo opracowana. Jednakże zakres odpowiedzialności za procedury wdrażania obu dokumentów jest instytucjonalnie różny.

21. Punkt pierwszy powyższego rozdziału *Wytycznych* stanowi powtórzenie czterech fundamentalnych zasad i praw pracy, które zawarto w *Deklaracji* MOP z 1998 r., a mianowicie: wolności stowarzyszania się i prawa do negocjowania układów zbiorowych, skutecznego zniesienia pracy dzieci, wyeliminowania wszelkich form pracy wymuszonej lub przymusowej oraz zniesienia praktyk dyskryminacyjnych w sferze zatrudniania i działalności zawodowej. Zasadom i prawom tym nadano formę szczegółowych praw i zobowiązań w ramach Konwencji MOP uznanych za fundamentalne w tym zakresie.

22. W rozdziale zaleca się przedsiębiorstwom wielonarodowym przyczynianie się do skutecznego zniesienia pracy dzieci w rozumieniu *Deklaracji* MOP z 1998 r. i *Konwencji* MOP 182, dotyczących najgorszych form pracy dzieci. Długofalowymi instrumentami MOP, dotyczącymi zapobiegania pracy dzieci są *Konwencja* 138 i *Zalecenie* 146 (oba przyjęte w 1973 r.), określające dolną granicę wieku zatrudnienia. Przedsiębiorstwa wielonarodowe, poprzez stosowane przez nie praktyki zarządzania sferą pracy, tworzenie dobrze płatnych i wymagających wysokich kwalifikacji miejsc pracy oraz przyczynianie się do wzrostu gospodarczego, mogą odegrać pozytywną rolę wspomagającą w rozwiązywaniu problemów leżących u podstaw biedy w ogólności, a w szczególności zatrudniania dzieci. Ważne jest uznanie roli przedsiębiorstw wielonarodowych i zachęcanie ich do uczestnictwa w poszukiwaniu trwałego rozwiązania problemu zatrudniania dzieci. W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje podwyższanie poziomu edukacji dzieci w krajach goszczących inwestycje.

23. Rozdział również rekomenduje przedsiębiorstwom wnoszenie wkładu w zniesienie wszelkich form pracy przymusowej, co stanowi kolejną zasadę pochodzącą z *Deklaracji* MOP z 1998 r. Powołanie się na to podstawowe prawo pracy opiera się na *Konwencji* MOP nr 29 z 1930 r. oraz nr 105 z 1957 r. *Konwencja* nr 29 zawiera apel do rządów państw o „wydanie, w możliwie najkrótszym czasie, zakazu korzystania z pracy wymuszonej lub przymusowej we wszelkich jej formach”, natomiast *Konwencja* 105 apeluje do nich o „zniesienie i nie korzystanie z żadnych form pracy wymuszonej lub przymusowej” dla pewnych wyszczególnionych celów (np. jako środek przymusu politycznego bądź dyscypliny pracy), jak też o „podjęcie skutecznych działań

w celu zagwarantowania niezwłocznego i całkowitego jej zniesienia (tej formy pracy)”. Jednocześnie jest rzeczą zrozumiałą, że MOP jest organem kompetentnym do podejmowania działań w trudnej kwestii pracy więźniów, zwłaszcza w odniesieniu do praktyk wynajmowania więźniów (bądź oddawania ich do dyspozycji) osobom fizycznym, przedsiębiorstwom oraz stowarzyszeniom.

24. W odniesieniu do zasady niestosowania praktyk dyskryminacyjnych w sferze zatrudnienia i działalności zawodowej przyjmuje się, że ma ona zastosowanie do takich stosunków i warunków, jak zatrudnianie i zwalnianie pracownika, wynagrodzenie, awans, szkolenie i przejście na emeryturę. Przytaczając wyszczególnione w *Konwencji MOP nr 111 z 1958 r. podstawy praktyk dyskryminacyjnych* określonych za niedopuszczalne uznaje się, że wszelkie formy nieuzasadnionego różnicowania, wykluczania bądź traktowania preferencyjnego o podłożu jak wyżej stanowią naruszenie *Konwencji*. Jednocześnie w tekście zawarto jasne sformułowanie, że podana lista odnośnych warunków nie jest wyczerpująca. Zgodnie z zapisem podpunktu 1d) od przedsiębiorstw oczekuje się promowania koncepcji równości szans kobiet i mężczyzn, ze szczególnym naciskiem na jednolitość kryteriów selekcji, wynagradzania i awansowania, jak też na jednolite ich stosowanie, a także zapobiegania praktykom dyskryminacyjnym oraz zwolnieniom z powodu zawarcia małżeństwa, ciąży bądź macierzyństwa/ojcostwa.

25. Nawiązanie w punkcie 2 *Wytycznych* do uczestnictwa w charakterze doradczym pracowników pochodzi z *Zalecenia MOP nr 94 z 1952 r. w sprawie konsultacji i współpracy pomiędzy pracodawcami i pracownikami na szczeblu przedsiębiorstwa*. Koncepcja ta odpowiada jednocześnie postanowieniu zawartemu w *Trójstronnej deklaracji zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej*, ogłoszonej przez MOP w 1977 r. Ten doradczy charakter uczestnictwa nie ma charakteru zastępczego wobec prawa pracowników do negocjowania warunków zatrudnienia. Zalecenie dotyczące głosu doradczego w odniesieniu do porozumień w zakresie zatrudnienia stanowi także część punktu 8.

26. W punkcie 3 tego rozdziału *Wytycznych*, zawarto sformułowanie, iż informacje przekazywane pracownikom przez zatrudniające je firmy winny stanowić „prawdziwy i rzetelny obraz” działalności firmy. Dotyczy to następujących kwestii: struktury przedsiębiorstwa, jego aktualnej i prognozowanej sytuacji ekonomicznej i finansowej, trendów w polityce zatrudnienia oraz spodziewanych istotnych zmian w prowadzonej przez przedsiębiorstwo działalności – przy uwzględnieniu prawnie uzasadnionego wymogu zachowania poufnego charakteru dotyczących przedsiębiorstwa informacji. Względę zachowania poufnego charakteru informacji dotyczących przedsiębiorstwa mogą oznaczać, że w pewnych kwestiach może nie dochodzić do ujawnienia odnośnych informacji w ogóle bądź bez klauzuli zastrzegającej ich poufny charakter.

27. W punkcie 4 standardy zatrudnienia i stosunków pracy obejmują wynagrodzenie oraz czas pracy. Nawiązanie do zasad bezpieczeństwa i higieny pracy zakłada, że oczekuje się od MNEs stosowania się przez nie do obowiązujących standardów regulacyjnych i norm przemysłowych w celu minimalizacji ryzyka wypadków i uszczerbków na zdrowiu, będących wynikiem wykonywanej pracy, związanych z pracą lub mających miejsce w czasie pracy. Zachęca to przedsiębiorstwa do podnoszenia standardów bezpieczeństwa i higieny pracy we wszystkich działaniach przedsiębiorstwa, nawet jeśli nie jest to formalnie wymagane przez istniejące regulacje w krajach, w których prowadzą działalność. Jest to poza tym dla przedsiębiorstw bodziec do respektowania zdolności pracownika do podjęcia samodzielnej decyzji o opuszczeniu miejsca pracy w sytuacji, w której istnieją uzasadnione przyczyny aby przypuszczać, że stanowi ona bezpośrednio i poważne zagrożenie dla zdrowia bądź bezpieczeństwa człowieka. Znaczenie przepisów bhp oraz ich charakter, uzupełniający w stosunku do innych związanych z tą sferą zaleceń, znajduje wyraz w nawiązaniu do nich w innych jeszcze częściach *Wytycznych*, co jest szczególnie widoczne w rozdziałach „Ochrona interesów konsumentów” oraz „Ochrona środowiska”.

28. Zalecenia zawarte w punkcie 5 tego rozdziału *Wytycznych*, zachęcają MNEs do zatrudniania, w stosownej proporcji, miejscowej siły roboczej, włącznie z członkami kadry kierowniczej oraz obejmowania ich programem szkoleń. Język, w jakim ww. punkt omawia kwestie szkoleń i kwalifikacji, uzupełnia ogólną wymowę punktu 4 w rozdziale „Zasady ogólne”, zawierającego zalecenia w sprawie rozwijania potencjału kadrowego. Nawiązanie do kadry miejscowej ma wydźwięk uzupełniający w stosunku do zaleceń dotyczących tworzenia potencjału społeczności lokalnych, co jest zawarte w punkcie 3 rozdziału „Zasady ogólne”.

29. Punkt 6 zaleca, aby przedsiębiorstwa w racjonalnym stopniu uwzględniały postulowane przez przedstawicieli pracowników oraz odnośnych organów rządowych zmiany w prowadzonej przez nie działalności, które to zmiany mogłyby w istotnym stopniu wpłynąć na warunki bytowe pracowników, w szczególności w przypadku zamknięcia firmy pociągającego za sobą zwolnienia, w tym zwolnienia grupowe. Punkt 6 zawiera stwierdzenie, iż zapis ten wprowadzono z myślą o stworzeniu możliwości współpracy w celu złagodzenia skutków zmian, o których mowa. Jest to ważna zasada, co znalazło szerokie odzwierciedlenie w ustawodawstwie i praktyce z zakresu stosunków między pracodawcami a pracownikami w państwach, które tych zasad przestrzegają, jakkolwiek nie wszystkie te państwa przyjęły jednakowe podejście do zapewnienia możliwości znaczącej współpracy w odnośnym zakresie. W punkcie podkreślono także stosowność wprowadzenia zasady, zgodnie z którą w okolicznościach szczególnych zarząd mógłby powiadamiać pracowników o planowanych działaniach przed podjęciem ostatecznej decyzji w danej sprawie. Powiadomienie przed podję-

ciem ostatecznej decyzji stanowi element relacji pomiędzy pracodawcami a pracownikami w szeregu państw przestrzegających odnośnych zaleceń. Tym niemniej nie jest to jedyny środek zapewniający możliwość znaczącej współpracy w celu złagodzenia skutków decyzji dotyczących zwolnień, a prawo i praktyka działania w tym zakresie w innych państwach dostarcza innych jeszcze możliwości, takich jak ustalenie okresu czasu, w jakim winny być prowadzone konsultacje zanim decyzje zostaną wdrożone.

Komentarz do rozdziału „Ochrona środowiska”

30. Treść rozdziału *Wytycznych* „Ochrona środowiska” szeroko odzwierciedla *zasady* oraz cele zawarte w *Deklaracji z Rio*, w *Agendzie 21* ww. *Deklaracji*. Uwzględniono także *Konwencję z Aarhus w sprawie dostępu do informacji, uczestniczeniu społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości w kwestiach dotyczących ochrony środowiska*, jak też odzwierciedlenie znalazły tu również *standardy* zawarte w takich instrumentach, jak norma ISO w zakresie systemów zarządzania ochroną środowiska.

31. Rozsądne zarządzanie ochroną środowiska jest istotnym elementem trwałego, zrównoważonego rozwoju i coraz powszechniej postrzegane jest nie tylko jako obowiązek przedsiębiorstw, ale także jako dana im *możliwość*. Przedsiębiorstwa wielonarodowe mają zadanie do spełnienia w obu tych aspektach. Kwestie ochrony środowiska winny zatem zostać należycie uwzględnione w strategiach działania opracowywanych przez zarządy tych przedsiębiorstw. Poprawa działań w zakresie ochrony środowiska wymaga zobowiązania się do systematycznego podejścia do powyższych kwestii i do ciągłego doskonalenia systemu. System zarządzania ochroną środowiska stanowi ramy dla wewnętrznej kontroli wpływu prowadzonej przez przedsiębiorstwo działalności na środowisko naturalne oraz dla uwzględniania troski o środowisko naturalne w działalności gospodarczej. Posiadanie takiego systemu powinno pomóc przekonać udziałowców, pracowników i społeczeństwo o aktywnym zaangażowaniu się przedsiębiorstwa w ochronę środowiska naturalnego przed szkodliwymi skutkami ubocznymi prowadzonej przez nie działalności.

32. Niezależnie od poprawy wyników przedsiębiorstwa w zakresie ochrony środowiska naturalnego, instalacja systemu zarządzania ochroną środowiska może także prowadzić do uzyskania przez firmę korzyści ekonomicznych poprzez obniżenie kosztów operacyjnych i ubezpieczeniowych, skuteczniejsze wykorzystanie energii i zasobów, obniżenie kar pieniężnych z tytułu naruszania obowiązujących norm, lepszy dostęp do kapitału, pełniejszą satysfakcję klienta, a także poprzez poprawę relacji ze społecznością lokalną i przedstawicielami opinii publicznej.

33. W kontekście niniejszych *Wytycznych* terminowi „rozsądne zarządzanie ochroną środowiska” należy nadać najszerszy możliwy sens, interpretując go jako obejmujący

działania zorientowane na kontrolę zarówno bezpośredniego, jak i pośredniego oddziaływania operacji przedsiębiorstwa na środowisko w perspektywie długoterminowej, jak też zawierający elementy kontroli poziomu zanieczyszczenia oraz zarządzania zasobami.

34. W większości przedsiębiorstw wewnętrzny system kontroli konieczny jest dla zarządzania działalnością przedsiębiorstwa. Część ww. systemu, dotycząca ochrony środowiska, może obejmować takie elementy, jak docelowe wskaźniki w zakresie ochrony środowiska, a także regularne monitorowanie stopnia zaawansowania ich realizacji.

35. Informacja o działalności przedsiębiorstwa, jak też o związanym z tą działalnością oddziaływaniem na środowisko naturalne, stanowi ważny czynnik budowy zaufania publicznego. Czynnik ten działa najskuteczniej, gdy dostarczane informacje mają przejrzystą formę i zachęcają do aktywnych konsultacji z takimi osobami i instytucjami na które ma wpływ działalność przedsiębiorstwa jak pracownicy, klienci, dostawcy, wykonawcy i społeczności lokalne, a także przedstawiciele opinii publicznej, przyczyniając się do tworzenia w perspektywie długofalowej klimatu zaufania i zrozumienia dla kwestii z zakresu ochrony środowiska, leżących w interesie każdej ze stron.

36. Normalny tok prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo może także obejmować ocenę *ex ante* potencjalnego oddziaływania tego przedsiębiorstwa na kondycję środowiska naturalnego. Przedsiębiorstwa często dokonują szacunków swojego oddziaływania na stan środowiska nawet jeśli nie wymagają tego przepisy prawa. Szacunkowe oceny oddziaływania na środowisko dokonywane przez przedsiębiorstwa mogą zawierać szeroką i długofalową perspektywę postrzegania potencjalnych skutków ubocznych prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności dla środowiska naturalnego, włącznie z ustosunkowaniem się do powyższego oraz zbadaniem możliwości alternatywnych i środków łagodzących szkodliwe oddziaływania, pozwalających uniknąć ich bądź zadośćuczynić. *Wytyczne* uznają także fakt, iż zakres odpowiedzialności przedsiębiorstw wielonarodowych obejmuje inne jeszcze, poza etapem wytwarzania, okresy eksploatacji ich produktów.

37. W szeregu instrumentów już przyjętych przez kraje stosujące się do *Wytycznych*, włączając w to Zasadę nr 15 *Deklaracji z Rio w sprawie ochrony środowiska i rozwoju*, zawarte jest „podejście na zasadzie przezorności”. Żaden z tych instrumentów nie jest *explicite* adresowany do przedsiębiorstw, jakkolwiek pośredni udział przedsiębiorstw w każdym z nich jest duży.

38. Podstawowa przesłanka *Wytycznych* sprowadza się do tego, iż przedsiębiorstwa winny podjąć w możliwie najkrótszym czasie aktywne działania w celu uniknięcia poważnych i nieodwracalnych szkód w środowisku naturalnym powstałych w wyni-

ku prowadzonej przez nie działalności gospodarczej. Tym niemniej fakt, że *Wytyczne* skierowane są do przedsiębiorstw oznacza, że żaden z istniejących instrumentów nie jest w pełni właściwy dla wyrażenia w nim odnośnych zaleceń. *Wytyczne* czerpią zatem ze wszystkich istniejących instrumentów, nie będąc jednak dokładnym odzwierciedleniem żadnego z nich.

39. *Wytyczne* nie mają na celu ponownej interpretacji instrumentów już istniejących, nie służą też tworzeniu nowych zobowiązań bądź precedensów ze strony rządu. Ich zadaniem jest wyłącznie przekazanie zaleceń dotyczących sposobu realizacji podejścia opartego na zasadzie przezorności na poziomie przedsiębiorstw. Zakładając, że mamy do czynienia z wczesnym etapem tego procesu, uznaje się za niezbędne wykazanie pewnej elastyczności w jego stosowaniu, poprzez dostosowanie do specyfiki kontekstu, w jakim jest on realizowany. Uznaje się także, że rządy państw szczegółowo określają główne ramy działania w tej dziedzinie, jak też są odpowiedzialne za prowadzenie okresowych konsultacji z innymi osobami i instytucjami, na które ma wpływ ich działalność, co do najbardziej właściwych sposobów postępowania w odnośnym zakresie.

40. *Wytyczne* zachęcają także przedsiębiorstwa do pracy nad poprawą wyników z zakresu ochrony środowiska we wszystkich obszarach prowadzonej przez nie działalności gospodarczej – także tam, gdzie nie jest to formalnie wymagane przez utrwaloną praktykę działania w państwach, na terytorium których dane przedsiębiorstwa operują.

41. Na przykład przedsiębiorstwa wielonarodowe mają często dostęp do technologii bądź procedur operacyjnych, których zastosowanie, mogłyby pomóc w podniesieniu jakości środowiska. Przedsiębiorstwa wielonarodowe często postrzegane są jako liderzy w poszczególnych sektorach gospodarczych, a zatem nie można przecenić ich potencjalnego „pokazowego” oddziaływania na inne przedsiębiorstwa. Zapewnienie korzystnego oddziaływania przedsiębiorstw wielonarodowych na kondycję środowiska naturalnego w krajach, w których prowadzą one działalność, poprzez stosowanie dostępnych im technologii, przyczynia się istotnie, w bardziej ogólnych kategoriach, do budowania poparcia dla koncepcji inwestycji międzynarodowych.

42. Przedsiębiorstwa mają także istotną rolę do odegrania w aspekcie szkoleń i ich pracowników w zakresie ochrony środowiska. Zachęca się przedsiębiorstwa do wywiązywania się z tej powinności w możliwie najszerszym zakresie, zwłaszcza w dziedzinach bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem i zdrowiem ludzi.

Komentarz do rozdziału „Zwalczanie korupcji”

43. Korupcja nie tylko przynosi szkodę instytucjom demokratycznym i zarządom spółek, ale także oddziałuje hamująco na obniżanie poziomu ubóstwa. Przekazywanie

środków finansowych w ramach praktyk korupcyjnych w szczególności udaremnia podejmowane przez obywateli próby uzyskania wyższego poziomu rozwoju ekonomicznego i społecznego, a także poprawy kondycji środowiska naturalnego. Przedsiębiorstwom przypada w udziale ważna rola w przeciwdziałaniu takim praktykom.

44. Postęp, jaki dokonał się w doskonaleniu ram polityki anty-korupcyjnej i podwyższaniu świadomości przedsiębiorstw w zakresie nieuczciwych praktyk jako kwestii dotyczącej zarządzania, jest istotny. *Konwencja OECD w sprawie zwalczania korupcji zagranicznych urzędników publicznych*, zwana dalej *Konwencją*, którą podpisały 34 państwa, weszła w życie 15 lutego 1999 r. *Konwencja*, wraz z poprawionym i uzupełnionym tekstem *Zaleceń w sprawie zwalczania korupcji w międzynarodowych transakcjach handlowych* z 1997 r. oraz *Zaleceniami w sprawie potrąceń podatkowych od łapówek wręczanych zagranicznym urzędnikom państwowym* z 1996 r. stanowią kluczowe instrumenty, za pośrednictwem których członkowie grup antykorupcyjnych współpracują dla powstrzymania strumienia łapówek przekazywanych w celu pozyskania bądź utrzymania rynków międzynarodowych. Trzy powyższe instrumenty zorientowane są na stronę oferującą łapówkę. Ich celem jest wyeliminowanie „podaży” łapówek dla zagranicznych urzędników państwowych, przy czym każde państwo przyjmuje odpowiedzialność za działanie swoich przedsiębiorstw, jak też za wszystko to, co dzieje się na ich terytorium⁵. Dla zapewnienia skuteczności i spójności realizacji oraz egzekwowania przestrzegania *Konwencji* wprowadzono stosowny program monitoringu.

45. W ustosunkowaniu się do rynku popytu na łapówki ważnymi elementami chroniącymi spółki od wymuszania na nich wręczania korzyści pieniężnych, są dobre praktyki zarządzania. Niezależnie od tego rząd powinien wspierać antykorupcyjne postawy spółek stykających się w prowadzeniu działalności gospodarczej, ze staraniami o łapówki.

46. Innym istotnym wydarzeniem w zakresie przeciwdziałania korupcji jest przygotowana przez Międzynarodową Izbę Handlową (MIH) najnowszej zaktualizowanej wersji *Sprawozdania z przypadków wymuszania i przyjmowania łapówek przy zawieraniu transakcji handlowych*. *Sprawozdanie* zawiera zalecenia dla rządów państw i organizacji międzynarodowych w zakresie zwalczania praktyk wymuszania i przyjmowania łapówek, jak też kodeks postępowania dla przedsiębiorstw, zorientowany na powyższe kwestie.

47. Kluczowym elementem w zwalczaniu praktyk przyjmowania i wymuszania łapówek jest przejrzystość zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Środowisko gospodarcze, organizacje pozarządowe i organizacje międzyrządowe współpracują w kwestii zwiększenia pomocy sektora publicznego w opracowaniu mechanizmów

antykorupcyjnych, jak też nad zwiększeniem przejrzystości działania firm oraz podwyższeniem świadomości opinii publicznej w zakresie zjawiska korupcji. Przyjęcie właściwych praktyk zarządzania spółkami kapitałowymi stanowi element uzupełniający w promowaniu kultury etyki wśród kadry przedsiębiorstw.

Komentarz do rozdziału „Ochrona interesów konsumenta”

48. Krótkie nawiązanie do tematyki ochrony interesów konsumentów zawarto po raz pierwszy w *Wytycznych* z 1984 r., dla odzwierciedlenia coraz bardziej międzynarodowego wymiaru polityki ochrony konsumenta oraz wpływu, jaki mogą mieć na nią takie zjawiska, jak rozwój handlu międzynarodowego, opakowanie wyrobu, marketing, a także bezpieczeństwo wyrobu dla jego użytkownika. Od tego czasu rozwój handlu elektronicznego oraz wzrastająca globalizacja rynku znacznie zwiększyły zasięg działania MNEs, jak też dostęp konsumentów do oferowanych przez nie towarów i usług. W uznaniu wzrastającej wagi kwestii konsumenckich istotną część przedsiębiorstw nawiązuje w wewnętrznych systemach zarządzania oraz w kodeksach postępowania zawodowego do tematyki ochrony interesów konsumenta.

49. W świetle powyższych zmian i mając na uwadze pełniejsze wyeksponowanie kwestii bezpieczeństwa i zdrowia konsumenta, w wyniku ostatniej weryfikacji *Wytycznych* dodano do nich rozdział poświęcony *ochronie interesów konsumenta*. Język tego rozdziału wzorowany jest na pracach Komitetu ds. Polityki Ochrony Konsumenta OECD, jak też na szeregu krajowych i międzynarodowych kodeksów postępowania przedsiębiorstw (np. na kodeksie opracowanym przez Międzynarodową Izbę Handlową), na *Wytycznych Narodów Zjednoczonych w sprawie polityki ochrony konsumenta* oraz na *Wytycznych OECD w sprawie ochrony konsumenta w kontekście handlu elektronicznego*.

50. Istnieje duża różnorodność przepisów prawnych w zakresie ochrony konsumenta, regulujących praktyki handlowe. Wyłaniające się obecnie jednolite ramy prawne mają na celu zarówno ochronę interesów konsumenta, jak i promocję wzrostu ekonomicznego, a także kładą coraz większy nacisk na korzystanie z mechanizmów samo-regulacji. Jak już zaznaczono, wiele spośród istniejących krajowych i międzynarodowych kodeksów postępowania firm nawiązuje do pewnych aspektów polityki ochrony konsumenta, nagłaśniając zobowiązanie się przemysłu do pomocy w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa konsumenta, a także budowania zaufania konsumenta polityki rynkowej. Zapewnienie konsumentom, poprzez stosowanie powyższych praktyk, przejrzystej sytuacji w zakresie ochrony ich interesów jest zasadniczym elementem budowy zaufania, które mobilizuje klientów do uczestnictwa w procesie rozwoju polityki rynkowej.

51. Nacisk na alternatywne metody rozstrzygania kwestii spornych w punkcie 3 tego rozdziału *Wytucznych*, jest próbą zogniskowania uwagi na tym, co w przypadku wielu reklamacji może być bardziej praktycznym rozstrzygnięciem niż postępowanie w trybie sądowym, które może okazać się kosztowne, trudne i czasochłonne dla każdej ze stron. Jest rzeczą szczególnie ważną, aby reklamacje związane z konsumpcją bądź użytkowaniem określonego wyrobu, w wyniku których nastąpiło poważne zagrożenie lub szkody dla zdrowia publicznego, były rozstrzygane w sposób uczciwy i bez przekraczania obowiązujących w takich przypadkach terminów, jak też bez pociągania za sobą nieuzasadnionych kosztów i obciążeń dla klienta.

52. Odnośnie punktu 5, przedsiębiorstwa mogłyby skorzystać z *Wytucznych OECD w sprawie zarządzania ochroną poufności danych osobowych oraz ich transgranicznym przekazem* jako użytecznej postawy dla działań z zakresu ochrony danych osobowych.

Komentarz do rozdziału „Nauka i technologia”

53. W globalnej i opartej na wiedzy gospodarce, w której granice państw nie mają już tak dużego znaczenia nawet dla przedsiębiorstw małych czy zorientowanych na rynek krajowy, możliwość dostępu do technologii i *know-how* oraz do korzystania z nich ma zasadnicze znaczenie dla uzyskiwania przez firmy lepszych wyników w prowadzonej działalności. Dostęp do technologii i *know-how* jest także ważny dla uświadomienia sobie globalnego charakteru skutków postępu technologicznego, takich jak wzrost wydajności czy też tworzenie miejsc pracy, w kontekście trwałego, zrównoważonego rozwoju. Przedsiębiorstwa międzynarodowe stanowią główny kanał transgranicznego przepływu technologii. Wnoszą swój wkład w wewnętrzny potencjał innowacyjny kraju goszczącego poprzez generowanie, rozprzestrzenianie, a nawet umożliwianie korzystania z nowych technologii przez przedsiębiorstwa i instytucje danego kraju. Badawczo-rozwojowa działalność MNEs – przy założeniu, że jest powiązana z krajowym systemem innowacyjnych – może przyczynić się do zwiększenia postępu gospodarczego i społecznego w tym kraju. Z kolei rozwój dynamicznego systemu innowacyjnego kraju goszczącego rozszerza możliwości handlowe MNEs.

54. Rozdział zatem zorientowany jest na promocję, w granicach możliwości ekonomicznych, konkurencyjności i przy innych odnośnych zastrzeżeniach, koncepcji rozpowszechniania przez przedsiębiorstwa międzynarodowe efektów działalności badawczo-rozwojowej wśród państw, na terytorium których prowadzą one swoją działalność i przyczyniania się w ten sposób do rozwoju potencjału innowacyjności tych państw. Pod tym względem wspieranie upowszechniania nowych technologii może obejmo-

wać komercjalizację wyrobów powstałych przy wykorzystaniu nowych technologii, licencjonowanie innowacyjnych elementów procesów wytwórczych, zatrudnianie i szkolenie kadry naukowo-technicznej, jak też rozwój przedsięwzięć kooperacyjnych w zakresie badań i rozwoju. Przy sprzedaży bądź licencjonowaniu technologii, niezależnie od tego, że negocjowane warunki winny być racjonalne i zasadne, MNEs mogą także wykazać skłonność rozważenia długofalowych oddziaływań nowych technologii na rozwój, kondycję środowiska naturalnego itp. zarówno państw goszczących, jak i państw, z których pochodzą inwestycje. W prowadzonej przez siebie działalności przedsiębiorstwa wielonarodowe mogą tworzyć i rozwijać potencjał w zakresie innowacyjności spółek będących podmiotami zależnymi wobec nich oraz podwykonawców. MNEs mogą poza tym zwrócić uwagę na znaczenie lokalnej infrastruktury naukowo-technologicznej, zarówno w aspekcie materialnym, jak i instytucjonalnym. Pod tym względem MNEs mogą z pożytkiem przyczynić się do tworzenia przez rządy państw goszczących inwestycje ram politycznych sprzyjających dynamicznemu rozwojowi potencjału innowacyjnego.

Komentarz do rozdziału „Ochrona konkurencji”

55. Niniejsze *Wytyczne* służą podkreśleniu roli systemu legislacyjnego i politycznego w efektywnym funkcjonowaniu rynków krajowych i zagranicznych, potwierdzeniu wagi przestrzegania owych przepisów prawnych i założeń polityki przez przedsiębiorstwa krajowe i wielonarodowe, jak też zapewnieniu, że wszystkie przedsiębiorstwa są świadome postępów, jakie dokonały się w kwestii prawa ochrony konkurencji – liczby, zakresu i surowości aktów prawnych, jak też w kwestii współpracy pomiędzy organami ds. ochrony konkurencji. Terminu „prawo ochrony konkurencji” użyto tutaj w odniesieniu zarówno do ustawodawstwa antytrustowego, jak i antymonopolowego, zakazujących działań podejmowanych zbiorowo bądź pojedynczo w celu: a) nadużywania siły rynkowej lub dominującej pozycji na rynku; b) uzyskania siły rynkowej lub dominującej pozycji na rynku środkami innymi niż efektywność działania; c) zawierania porozumień antykonkurencyjnych.

56. Ogólnie, system ustawodawczy i założenia polityki ochrony konkurencji uznają za zakazane: a) kartele w ich klasycznej postaci; b) innego typu porozumienia, co do których istnieje przekonanie, że są antykonkurencyjne c) postępowanie opartym na nieuczciwym wykorzystywaniu bądź rozszerzaniu dominującej pozycji na rynku lub siły rynkowej oraz d) antykonkurencyjne fuzje i przejęcia. Zgodnie z *Zaleceniami Rady OECD w sprawie skutecznego przeciwdziałania kartelom, C(98)35/Final* z 1998 r. porozumienia antykonkurencyjne, o których mowa w podpunkcie a), dotyczą karteli, ale *Zalecenia* uwzględniają różnice pomiędzy systemami ustawodawczymi państw członkow-

skich, w tym także dotyczące udzielania zwolnień z przestrzegania odnośnych wymogów, jak też postanowień dopuszczających udzielenie, na zasadzie wyjątku bądź inaczej, zezwolenia na prowadzenie działalności, która w innych okolicznościach byłaby objęta zakazem. *Wytycznych* nie należy interpretować jako sugestii, iż przedsiębiorstwa nie powinny korzystać ze zwolnień lub zezwoleń w tym zakresie. Podpunkty b) i c) dotyczą bardziej ogólnych kategorii, jako że skutki innego typu porozumień czy też działań jednostronnych są mniej jednoznaczne i istnieje mniejsza zgoda odnośnie tego, co należy uznać za praktyki monopolistyczne.

57. Celem polityki w zakresie ochrony konkurencji jest przyczynienie się do ogólnego dobrobytu społecznego i wzrostu gospodarczego poprzez stworzenie i utrzymanie warunków rynkowych, w których o charakterze, jakości oraz cenie towarów i usług decydują siły rynkowe, a interwencjonizm państwowy ogranicza się wyłącznie do zakresu, w jakim jest on niezbędny dla zapewnienia realizacji innych celów. Poza korzyściami dla konsumentów i dla całej gospodarki w obrębie danego prawodawstwa konkurencyjne środowisko rynkowe nagradza przedsiębiorstwa efektywnie dostosowujące swoją ofertę do popytu, przy czym przedsiębiorstwa winny służyć informacją i doradztwem w przypadku rozważania przez rząd nowelizacji odnośnych przepisów ustawodawczych i polityki w kierunku, który ograniczyłby efektywność działania przedsiębiorstw bądź w inny sposób niekorzystnie wpłynął na konkurencyjność rynku.

58. Przedsiębiorstwa winny mieć świadomość faktu, że akty prawne z dziedziny ochrony konkurencji wprowadzane są w życie w coraz większej ilości systemów prawnych i że coraz powszechniejsze staje się, iż ustawodawstwo w tym zakresie jest zorientowane na zakazywanie zachowań ograniczających konkurencyjność na rynkach zagranicznych, o ile oddziałuje to niekorzystnie na sytuację konsumentów krajowych. Co więcej, rozwój transgranicznej wymiany handlowej i inwestycji zwiększa prawdopodobieństwo niekorzystnego wpływu antykonkurencyjnych działań w obrębie jednej jurysdykcji na sytuację rynkową w obrębie innej jurysdykcji. Powyższe skutkuje sytuacją, w której istnieje coraz większe prawdopodobieństwo, iż antykonkurencyjne działania pojedynczych przedsiębiorstw lub ich działania w porozumieniu, będące lub mogące okazać się zgodne z prawem w obrębie jednego prawodawstwa, stanowi działanie bezprawne w obrębie innego. Przedsiębiorstwa winny zatem uwzględniać zarówno system prawny kraju, w którym prowadzą swoją działalność, jak też krajów, w których skutki ich działania będą prawdopodobnie odczuwalne.

59. Uwaga końcowa: przedsiębiorstwa powinny być świadome angażowania się organów ds. ochrony konkurencji w coraz większą ilość form współpracy, mającej coraz głębszy charakter, w zakresie badania i przeciwstawiania się działaniom antykonku-

rencyjnym. *Informacje ogólne – patrz: Zalecenia Rady dotyczące współpracy Państw Członkowskich w zakresie praktyk monopolistycznych oddziałujących negatywnie na handel międzynarodowy C(95)130/Final; Przyczynianie się do wzrostu efektywności rynków międzynarodowych poprzez „pozytywne zachowanie” w egzekwowaniu przestrzegania aktów prawnych w dziedzinie konkurencyjności rynku – sprawozdanie Komitetu OECD ds. Prawa i Polityki Konkurencji, DAFE/CLP(99)19.* W przypadku gdy organy odpowiadające za politykę konkurencji działające w obrębie różnego prawodawstwa badają tę samą sprawę, ułatwienie przez przedsiębiorstwa współpracy między odnośnymi organami przyczynia się do podejmowania przez te organy spójnych i racjonalnych decyzji, pozwalając jednocześnie na ograniczenie kosztów zarówno rządów, jak i przedsiębiorstw.

Komentarz do rozdziału „Opodatkowanie”

60. Odpowiedzialna postawa przedsiębiorstw w obszarze opodatkowania implikuje obowiązek przestrzegania przez przedsiębiorstwa przepisów i regulacji prawa podatkowego we wszystkich krajach, na terytorium których działają, współpracę z organami skarbowymi oraz udostępnianie im pewnego typu danych. Zobowiązanie dostarczania informacji, o którym mowa, ma jednak pewne ograniczenia. W szczególności *Wytyczne* podkreślają związek pomiędzy danymi, jakie winny być dostarczone do odnośnego organu skarbowego, a ich znaczeniem dla wzmocnienia egzekwowania mających zastosowanie przepisów prawa podatkowego. Stanowi to wyraz uznania potrzeby wyważenia pomiędzy obciążeniami dla przedsiębiorstw, związanymi ze stosowaniem się przez nie do przepisów prawa podatkowego, a zapotrzebowaniem organów skarbowych na kompletne, dokładne i w obowiązującym czasie przekazane informacje, co umożliwi im egzekwowanie przestrzegania odnośnych przepisów.

61. Przedsiębiorstwo należące do grupy MNEs w jednym państwie może utrzymywać rozległe stosunki ekonomiczne z członkami tej samej grupy MNEs w innym państwie. Relacje tego typu mogą oddziaływać niekorzystnie na wywiązywanie się ze zobowiązań podatkowych każdej ze stron pozostających w tego typu relacjach. Władze skarbowe mogą zatem potrzebować informacji z obszarów wykraczających poza ich jurysdykcję, aby móc oszacować charakter relacji, o których mowa i ustalić obowiązek podatkowy danego członka grupy MNEs podlegającego ich jurysdykcji. Należy ponownie podkreślić, że zakres informacji, jakie winny być przekazane, ograniczony jest do danych mających znaczenie dla oceny odnośnych relacji ekonomicznych w celu prawidłowego ustalenia obowiązku podatkowego danego członka grupy MNEs. MNEs winny współpracować w dostarczaniu odnośnych danych.

62. Ceny transferowe to kolejna ważna kwestia w kontekście odpowiedzialnej postawy przedsiębiorstw i opodatkowania. Gwałtowny wzrost wymiany handlowej w skali globalnej, jak też bezpośrednich inwestycji transgranicznych (oraz znaczenie MNEs w wymianie handlowej i inwestycjach) oznacza, iż ceny transferowe stają się obecnie istotnym wyznacznikiem należności podatkowych spółek wchodzących w skład danej grupy MNEs. Uznaje się, że ustalenie, czy ceny transferowe respektują normy, stosowane w umowach pomiędzy niezależnymi podmiotami, jest czasami trudne, zarówno dla MNEs, jak i dla organów skarbowych.

63. Komitet Spraw Podatkowych OECD pracuje w trybie ciągłym nad stworzeniem zaleceń gwarantujących przestrzeganie przy ustalaniu cen transferowych standardów takich, jak w umowach pomiędzy niezależnymi podmiotami. Wynikiem tych prac jest dokument opublikowanych w 1995 r. – *Wytuczne OECD w sprawie cen transferowych dla przedsiębiorstw wielonarodowych i organów skarbowych*, (*Wytuczne w sprawie cen transferowych*), które stanowiły przedmiot *Zaleceń Rady OECD w sprawie cen transferowych pomiędzy zrzeszonymi spółkami*. Przedsiębiorstwa należące do grup MNEs spełniają zwykle kryteria definicji grupy spółek jak wyżej.

64. *Wytuczne OECD w sprawie cen transferowych* koncentrują się na stosowaniu standardów umów pomiędzy podmiotami niezależnymi dla oceny cen transferowych, stosowanych pomiędzy zrzeszonymi spółkami. *Wytuczne OECD w sprawie cen transferowych* opracowano w ramach pomocy organom administracji skarbowej (zarówno w krajach członkowskich OECD, jak i pozostałych) oraz MNEs poprzez wskazywanie wzajemnie satysfakcjonujących rozwiązań w przypadku cen transferowych, co jest równoznaczne z zapobieganiem konfliktom pomiędzy administracją skarbową a MNEs oraz uniknięciem kosztownej procedury sądowej. Zachęca się MNEs do przestrzegania *Wytucznych OECD w sprawie cen transferowych* w ich wersji z ostatnimi zmianami i uzupełnieniami, jako gwarancji, że ustalanie przez nie cen transferowych odzwierciedla standardy umowy pomiędzy niezależnymi podmiotami.

Komentarz do „Procedur implementacyjnych Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych”

1. *Decyzja Rady (w sprawie „Wytycznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych”)* stanowi zobowiązanie się państw przestrzegających *Wytycznych* do pomocy w realizacji zawartych w nich zaleceń. Do *Decyzji Rady* załączono informacje proceduralne dla Krajowych Punktów Kontaktowych (KPK) oraz Komitetu ds. Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Wielonarodowych (CIME).
2. *Decyzja Rady* określa szczegółowo w odniesieniu do KPK zakres obowiązków państw przestrzegających *Wytycznych*, które w skrócie przedstawiają się następująco:
  - Ustanowienie KPK (z należyтым uwzględnieniem informacji proceduralnych załączonych do *Decyzji*) i poinformowanie zainteresowanych stron o dostępności środków ułatwiających działania związane z realizacją *Wytycznych*;
  - Współpraca KPK z różnymi państwami – w miarę potrzeb;
  - Odbywanie dorocznych zebrań KPK i składanie sprawozdań CIME.
3. *Decyzja Rady* określa także szczegółowo zakres obowiązków CIME w aspekcie wdrażania *Wytycznych*, w tym m.in.:
  - Organizowanie wymiany opinii w sprawach dotyczących *Wytycznych*;
  - Wydawanie objaśnień do tekstu *Wytycznych* – w miarę potrzeb;
  - Organizowanie wymiany opinii w sprawie działalności KPK;
  - Składanie raportów Radzie OECD w zakresie wdrażania *Wytycznych*;
4. CIME jest organem OECD odpowiedzialnym za nadzorowanie funkcjonowania *Wytycznych*. Odpowiedzialność CIME stosuje się nie tylko do *Wytycznych*, ale również do wszystkich elementów *Deklaracji* (instrumenty traktowania narodowego, instrumenty dotyczące zachęt pozytywnych i negatywnych w inwestycjach międzynarodowych oraz sprzeczności wymogów). W odniesieniu do *Deklaracji* CIME dąży do zapewnienia respektowania i zrozumienia każdego jej elementu, a także wzajemnego uzupełniania się i spójności tych elementów.
5. Odzwierciedlając wzrost znaczenia *Wytycznych* dla sytuacji państw spoza OECD *Decyzja* przewiduje konsultacje z państwami nie będącymi członkami OECD w spra-

wach, których dotyczą *Wytyczne*. Postanowienie to umożliwia CIME przeprowadzanie okresowych spotkań z grupami państw zainteresowanych kwestiami objętymi *Wytycznymi*, bądź w miarę potrzeb nawiązywanie kontaktów z pojedynczymi krajami. Spotkania i kontakty tego typu mogą dotyczyć doświadczeń związanych z całościowym działaniem *Wytycznych* bądź też kwestii szczegółowych. Dalsze ukierunkowanie w sprawie relacji pomiędzy CIME i KPK a państwami nie będącymi członkami OECD określa załącznik proceduralny, stanowiący załącznik do *Decyzji* Rady.

I. Komentarz do załącznika proceduralnego dla Krajowych Punktów Kontaktowych

6. Krajowe Punkty Kontaktowe mają do odegrania znaczącą rolę w upowszechnieniu *Wytycznych* i zwiększeniu ich skuteczności. Za realizację *Wytycznych* w codziennym funkcjonowaniu odpowiadają wprawdzie przedsiębiorstwa, ale rządy mogą przyczynić się do podwyższenia skuteczności procedur realizacyjnych. Dlatego też rządy zgodziły się, że lepsze ukierunkowanie KPK w zakresie prowadzonej przez nie działalności powinno zostać zagwarantowane, m.in. poprzez organizowanie dorocznych spotkań oraz poprzez pieczę CIME nad funkcjonowaniem KPK.

7. Wiele z funkcji zawartych w Załączniku proceduralnym do *Decyzji* to funkcje już znane, tym niemniej odzwierciedlają one doświadczenie i zalecenia wypracowane i sprawdzone na przestrzeni lat (np. Raport z Przeglądu z 1984 r., C / MIN(84)5(Final)). Poprzez nadanie im jednoznacznego charakteru spodziewane funkcjonowanie mechanizmów realizacji *Wytycznych* zyskuje na przejrzystości. Wszystkie funkcje są obecnie przedstawione w zarysie w czterech częściach Załącznika proceduralnego dla KPK: środki instytucjonalne; informacja i promocja; postępowanie w przypadkach szczególnych; sprawozdawczość.

8. Cztery części Załącznika poprzedza ustęp o charakterze wprowadzającym, określający szczegółowo podstawowy cel działalności KPK oraz kluczowe kryteria promowania koncepcji „równowagi działań”. Zważywszy na fakt przyznania rządowi znacznej elastyczności w sposobie organizacji KPK, powinny one funkcjonować w sposób zapewniający ich widoczność, dostępność, przejrzystość i odpowiedzialność. Na spełnienie powyższych kryteriów w prowadzonej działalności ukierunkowane będą wysiłki KPK; ułatwią one także CIME dyskusję nad działaniami KPK.

Kluczowe kryteria funkcjonalnej równowagi działań KPK:

Widoczność. Zgodnie z *Decyzją*, rządy państw przestrzegających *Wytycznych* wyrażają zgodę na powołanie Krajowych Punktów Kontaktowych, jak też na

informowanie środowiska biznesu, organizacji pracowniczych i innych zainteresowanych stron, włącznie z organizacjami pozarządowymi, o udostępnianiu środków ułatwiających wdrażania *Wytycznych* – za pośrednictwem KPK. Oczekuje się także, iż rządy publikować będą informacje dotyczące tworzonych przez nie punktów kontaktowych oraz że odegrają aktywną rolę w promocji *Wytycznych*, co mogłoby także obejmować organizację seminariów i spotkań dotyczących tego instrumentu polityki OECD. Powyższe przedsięwzięcia można byłoby organizować przy współpracy ze środowiskiem biznesu, organizacjami pracowniczymi, organizacjami pozarządowymi i innymi zainteresowanymi stronami, jakkolwiek niekoniecznie przy każdorazowym udziale wszystkich tych grup.

Dostępność. Łatwość dostępu do KPK jest ważna dla skuteczności ich funkcjonowania. Zapewnienie jej oznacza ułatwienie dostępu do KPK środowisku biznesu, organizacjom pracowniczym, organizacjom pozarządowym i innym obecnym w życiu publicznym. Pomocna w tym względzie może być także łączność elektroniczna. KPK obowiązane są udzielać informacji na każde uzasadnione zapytanie, jak też podejmować działania, w sposób efektywny i z przestrzeganiem obowiązujących w takich przypadkach terminów, w kwestiach zgłaszanych przez zainteresowane strony.

Przejrzystość. Przejrzystość stanowi ważne kryterium w kontekście odpowiedzialności KPK oraz tworzenia wokół nich atmosfery powszechnego zaufania. Większość prowadzonych przez KPK działań będzie zatem cechować przejrzystość. Tym niemniej w sytuacji, gdy KPK oferuje swoje „dobre usługi”, we wdrażaniu *Wytycznych* w przypadkach szczególnych, w interesie skuteczności tych działań leżeć będzie podjęcie kroków zapewniających poufny charakter postępowania. Przejrzystość cechować będą wyniki działań, o ile dalsze zachowanie poufności nie będzie leżeć w najlepszym interesie skuteczności wdrażania *Wytycznych*.

Odpowiedzialność. Większa aktywność w zakresie eksponowania *Wytycznych* – i oferowanych przez nie potencjalnych możliwości wspomagania procesu zarządzania trudnymi kwestiami relacji pomiędzy przedsiębiorstwami a środowiskiem, w którym te działają – spopularyzuje jednocześnie wizerunek KPK w odbiorze społecznym. W skali kraju, parlamenty mogą mieć rolę do odegrania w tym zakresie. Doroczne sprawozdania i zebrania KPK dostarczą możliwości dzielenia się doświadczeniami i zachęcania KPK do stosowania właściwych dla nich „najlepszych praktyk”. Także CIME będzie platformą wymiany opinii, dzielenia się doświadczeniami i oceny skuteczności prowadzonych przez KPK działań.

Środki instytucjonalne

9. Struktura organizacyjna KPK powinna umożliwiać skuteczne rozwiązywanie szerokiego spektrum spraw dotyczących *Wytycznych*. Możliwe są różne formy organizacyjne (np. obecność w KPK przedstawicieli jednego ministerstwa, KPK jako grupa interagencyjna, obecność w KPK przedstawicieli organizacji pozarządowych). Pomocne dla KPK może być, jeśli kierować nim będzie urzędnik wyższego stopnia (*senior official*). Kierownictwo KPK powinno sprzyjać zachowaniu zaufania partnerów społecznych i zaistnieniu *Wytycznych* w świadomości publicznej. Od KPK, niezależnie od jego struktury, oczekuje się nawiązywania i utrzymywania kontaktów z przedstawicielami środowiska biznesu, organizacjami pracowniczymi i innymi zainteresowanymi stronami.

Informacja i promocja

10. Funkcje KPK związane z informowaniem i promowaniem mają fundamentalne znaczenie dla popularyzacji *Wytycznych*. Funkcje te pomogą także podkreślić „proaktywne” zadania KPK.

11. Oczekiwania w stosunku do KPK idą w kierunku upowszechniania znajomości *Wytycznych* i czynienia ich dostępnymi przy wykorzystaniu właściwych temu celowi środków, m.in. języków ojczystych. Udostępnianie informacji w trybie *on-line* może być jedną z metod zapewniających oszczędność kosztów, jakkolwiek należy zauważyć, że nie można zagwarantować powszechności dostępu do tego mechanizmu dostarczania informacji. Anglojęzyczne i francuskojęzyczne wersje *Wytycznych* udostępniane będą przez OECD zachęca się także do tworzenia połączeń internetowych, (tzw. linków) ze stroną *www Wytycznych OECD*. Stosownie do sytuacji KPK będą także dostarczać informacji w sprawie *Wytycznych* przyszłym inwestorom, zarówno zagranicznym zamierzającym zainwestować w danym kraju, jak i krajowym, chcącym inwestować za granicą. Odrębna klauzula przewiduje, że w wysiłkach podejmowanych w zakresie zwiększania wiedzy o *Wytycznych* KPK będą współpracować z szeregiem organizacji i osób, m.in. ze środowiska biznesu, organizacji pracowniczych, organizacji pozarządowych, jak i z innymi zainteresowanymi.

12. Inną podstawową formą działalności KPK jest udzielanie informacji na uzasadnione zapytania w kwestii *Wytycznych*. Pod tym względem na szczególną uwagę zasługują trzy wyodrębnione grupy zapytujących: i) inne Krajowe Punkty Kontaktowe (zgodnie z postanowieniem *Decyzji*); ii) środowisko biznesu, organizacje pracownicze, inne organizacje pozarządowe i przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego; iii) rządy państw nie stosujących się do *Wytycznych*.

Postępowanie w przypadkach szczególnych

13. Od KPK oczekuje się pomocy w rozwiązywaniu kwestii dotyczących wdrażania *Wytycznych* w szczególnych przypadkach. Ogólnie działania takie podejmie KPK właściwy dla danego kraju, na którego terytorium doszło do powstania takiej sytuacji. W przypadku krajów stosujących *Wytyczne* kwestie tego typu będą najpierw podnoszone i omawiane na szczeblu krajowym, a później – jeśli będzie to wskazane – w relacjach dwustronnych. Ta część *Załącznika proceduralnego* ukierunkowuje KPK do działania w sytuacjach, o których mowa. KPK może także podjąć inne kroki zwiększające skuteczność wdrażania *Wytycznych*.

14. Aby wstępnie ocenić, czy charakter zgłoszonej kwestii uzasadnia podjęcie dalszych badań w danej sprawie, KPK winien ustalić szczegółowo, czy kwestia taka dotyczy działania *bona fide* i czy pozostaje w związku z wdrażaniem *Wytycznych*. W kontekście powyższego KPK będzie brało pod uwagę:

- tożsamość zainteresowanej strony oraz powód, dla którego interesuje się sprawą;
- czy dana kwestia jest istotna i uzasadniona;
- adekwatność mających zastosowanie przepisów prawnych i procedur;
- jak podobne kwestie były lub są rozstrzygane w postępowaniu na szczeblu krajowym bądź międzynarodowym;
- czy rozważenie danej kwestii szczególnej przyczyni się do realizacji celów *Wytycznych* i ich skuteczności.

15. W oparciu o dokonaną ocenę wstępną KPK winien odpowiedzieć stronie bądź stronom, które podniosły daną szczególną kwestię. W przypadku odmownej decyzji dalszego rozpatrywania zgłoszonej kwestii KPK obowiązany jest podać stosowne uzasadnienie.

16. W przypadkach, gdzie charakter zgłoszonych kwestii uzasadnia podjęcie dalszych działań, KPK omawia kwestie z zainteresowanymi stronami i oferuje „dobre usługi”, podejmując wysiłek wniesienia nieformalnego wkładu w ich rozstrzygnięcie. Gdzie będzie to stosowne, KPK zastosuje procedury określone szczegółowo w podpunktach 2a) – 2d), co może łączyć się z wystąpieniem o konsultacje do odpowiednich organów lub do przedstawicieli środowiska biznesu, organizacji pracowniczych, innych organizacji pozarządowych bądź ekspertów. Pomocnymi mogą okazać się także konsultacje z KPK z innych państw bądź ukierunkowanie w kwestiach związanych z interpretacją *Wytycznych*.

17. W ramach udostępniania „dobrych usług” jeśli jest to stosowne w przypadku rozpatrywanych spraw, KPK oferują bądź ułatwiają dostęp do procedur opartych na konsensusie, takich jak postępowanie rozjemcze bądź mediacja, w ramach pomocy w rozwiązywaniu zgłaszanych kwestii. Zgodnie z praktyką przyjętą dla procedur rozjemczych bądź mediacyjnych procedury te winny być stosowane wyłącznie za zgodą obu zainteresowanych stron.

18. Jeżeli zainteresowane strony nie osiągną porozumienia w podniesionej przez nie kwestii dotyczącej wdrażania *Wytycznych*, KPK wyda oświadczenie i, jeśli będzie to odpowiednie, udzieli zaleceń. Procedura ta nie pozostawia miejsca na wątpliwości, iż KPK wydaje oświadczenie nawet w przypadku, gdy ma poczucie braku zapotrzebowania na zalecenia szczegółowe w danej kwestii.

19. Przejrzystość uznawana jest za jedną z generalnych zasad działania KPK w ich relacjach z przedstawicielami opinii publicznej (patrz: pkt. 8 ustępu dotyczącego „kryteriów zasadniczych” powyżej). Tym niemniej w punkcie C-4 uznaje się, że istnieją okoliczności szczególne, w których ważne jest zachowanie poufnego charakteru danej kwestii. KPK podejmują stosowne działania w celu ochrony poufnego charakteru informacji gospodarczych. Także inne informacje, np. dotyczące tożsamości stron uczestniczących w danej procedurze, winny zachować poufny charakter w interesie skutecznego wdrażania *Wytycznych*. Jest rzeczą zrozumiałą, że postępowanie obejmuje zarówno fakty, jak i argumenty przedstawiane przez strony. W celu budowy zaufania do procedur *Wytycznych* i dla promocji skuteczności ich realizacji ważne jest jednak zachowanie równowagi pomiędzy przejrzystością działania, a ochroną poufnego charakteru informacji. Zatem, jakkolwiek punkt C-4 ogólnie stwierdza, iż procedury związane z wdrażaniem *Wytycznych* będą miały zwykle poufny charakter, ich rezultaty będzie zwykle cechować przejrzystość.

20. Jak zauważono w punkcie 2 rozdziału „Koncepcje i zasady” zachęca się przedsiębiorstwa do przestrzegania *Wytycznych* we wszystkich prowadzonych przez nie operacjach, przy uwzględnieniu specyfiki uwarunkowań każdego z państw goszczących inwestycje.

- W przypadku gdy do problemów związanych z *Wytycznymi* dojdzie na terytorium państwa nie stosującego się do nich, KPK podejmą działania w celu zapoznania się z kwestiami spornymi. Jakkolwiek uzyskanie dostępu do odnośnych informacji i zgromadzenie zainteresowanych stron razem nie zawsze będzie możliwe, KPK może jednak prowadzić własne dochodzenie w odnośnej kwestii i angażować się w inne działania mające na celu ustalenie faktów. Jako przykłady takich działań można wymienić

kontakt z zarządem danej firmy w państwie, w którym znajduje się jej siedziba prawna i w miarę konieczności, z urzędnikami w państwie nie stosującym się do *Wytycznych*;

- Sprzeczność z krajowym ustawodawstwem, regulacjami, zasadami i założeniami polityki w odnośnym zakresie, w pewnych szczególnych przypadkach, może utrudnić skuteczne wdrażanie *Wytycznych* w stopniu większym niż jest to prawdopodobne w przypadku państw stosujących się do *Wytycznych*. Jak zauważono w Komentarzu do rozdziału „Zasady ogólne”, jakkolwiek *Wytyczne* w wielu przypadkach wychodzą poza ramy prawne, nie powinny stawiać przedsiębiorstwo w sytuacji wyboru pomiędzy sprzecznymi ze sobą wymogami, gdyż nie w takim celu je opracowano;
- Konieczne jest informowanie zaangażowanych stron o ograniczeniach, nieodłącznych w przypadku realizacji *Wytycznych* w krajach nie stosujących się do nich;
- Kwestie związane z przestrzeganiem *Wytycznych* na terytorium państw nie stosujących się do nich mogą być także omawiane na dorocznych spotkaniach KPK, w celu powiększenia wiedzy na temat problemów, pojawiających się w państwach nie stosujących się do *Wytycznych*.

Sprawozdawczość

21. Składanie sprawozdań należy do istotnych obowiązków KPK, a wywiązywanie się z nich pomaga także w tworzeniu podstaw wiedzy i kompetencji w zakresie podwyższania skuteczności *Wytycznych*. Składając sprawozdanie dotyczące wdrażania *Wytycznych* w szczególnych przypadkach KPK winny przestrzegać względów przejrzystości i zachowania poufnego charakteru informacji, zgodnie z ustaleniami szczegółowymi w punkcie C-4.

II. Komentarz do załącznika proceduralnego dla Komitetu CIME

22. Załącznik proceduralny do *Decyzji* Rady stanowi dla Komitetu dodatkowe ukierunkowanie w wywiązywaniu się z przydzielonego mu zakresu obowiązków, obejmującego m.in.:

- Wywiązywanie się z obowiązków w sposób efektywny i zgodnie z obowiązującymi w odnośnych przypadkach terminami;
- Rozpatrywanie wniosków KPK o udzielenie pomocy;
- Organizowanie wymiany opinii na temat działalności KPK;
- Umożliwienie występowania o konsultacje do ekspertów.

23. Niewiązący charakter *Wytycznych* wyklucza możliwość występowania przez Komitet w funkcji organu sądowniczego bądź quasi-sądowniczego. Nie można zatem kwestionować ustaleń czy też oświadczeń KPK (innych niż interpretacja *Wytycznych*) drogą odwołania się do CIME. W *Decyzji* jako takiej również utrzymano postanowienie, zgodnie z którym CIME nie może rozstrzygać w sprawie postępowania poszczególnych przedsiębiorstw.

24. CIME rozważa wnioski KPK o pomoc, co obejmuje także przypadki wątpliwości co do interpretacji *Wytycznych* w szczególnych okolicznościach. Niniejszy zapis stanowi odzwierciedlenie zapisu podpunktu C-2c) Załącznika proceduralnego do *Decyzji* Rady, dotyczącego KPK, zgodnie z którym zachęca się KPK do występowania do CIME o wskazówki w przypadku wątpliwości co do interpretacji *Wytycznych* w szczególnych okolicznościach.

25. W odniesieniu do działalności KPK, nie planuje się, aby CIME dokonywało dorocznych przeglądów działalności każdego KPK z osobna, jakkolwiek CIME obowiązany jest w miarę potrzeb, do udzielania zaleceń mających poprawić funkcjonowanie KPK, włącznie z zaleceniami zwiększającymi skuteczność wdrażania *Wytycznych*.

26. CIME rozpatruje także zasadne odwołania się do jego kompetencji przez państwa nie stosujące się do *Wytycznych* bądź przez organy doradcze w sprawie nie wypełniania przez KPK ich proceduralnych obowiązków, związanych z wdrażaniem *Wytycznych* zgodnie z *Decyzją* Rady bądź działania niezgodnego z procedurami stosowanymi w szczególnych przypadkach. Powyższe postanowienie ma charakter uzupełniający w stosunku do ustępu dotyczącego obowiązku sprawozdawczego KPK.

27. Kluczowym zadaniem CIME pozostaje udzielanie objaśnień do *Wytycznych* na poziomie kontaktów wielostronnych, co ma zapewnić jednolitość interpretacji *Wytycznych* we wszystkich współpracujących w tym zakresie państwach. CIME rozpatruje także zasadne odwołania się do jego kompetencji przez państwa stosujące *Wytyczne* bądź przez organy doradcze, w sprawie wątpliwości co do spójności interpretacji CNP z interpretacją CIME. Działania tego typu mogą nie być potrzebne zbyt często, lecz dostaną narzędzia zapewniającego spójność interpretacji *Wytycznych*.

28. Ostatecznie, Komitet może wyrazić życzenie powołania ekspertów w celu wyrażenia opinii i przedłożenia raportu w kwestiach o charakterze bardziej ogólnym (np. w sprawie pracy dzieci, przestrzegania praw człowieka itp.) bądź jednostkowym, czy też w sprawie zwiększenia skuteczności procedur wdrażania *Wytycznych*. W tym celu CIME może wystąpić o sporządzenie ekspertyzy przez OECD, organizacje międzynarodowe, organy doradcze, organizacje pozarządowe, ośrodki akademickie czy też inne. Powołani w ten sposób eksperci nie będą stanowić grupy panelowej do rozstrzygania indywidualnych spraw.

Przypisy

- ¹ Poczawszy od 27 czerwca 2000 r. pod terminem „rządów państw stosujących *Deklarację*” rozumie się państwa członkowskie OECD oraz Argentynę, Brazylię, Chile i Słowację. Zalecane jest, aby Wspólnota Europejska w kwestiach należących do jej kompetencji odwoływała się do rozdziału „Traktowanie narodowe” w Deklaracji Rządów Państw Członkowskich OECD z 21.06.1976 r. w sprawie inwestycji międzynarodowych i przedsiębiorstw wielonarodowych.
- ² Tekst Wytucznych dla przedsiębiorstw wielonarodowych zawarty jest w części 1 niniejszej publikacji.
- ³ Tekst dokumentu „Zasady ogólne i podejścia praktyczne dotyczące sprzecznych wymagań nakładanych na przedsiębiorstwa wielonarodowe” jest dostępny na stronie internetowej OECD – <http://www.oecd.org/daf/investment/guidelines/conflict.htm>.
- ⁴ Jedną z najszerzej akceptowanych definicji terminu „trwały, zrównoważony rozwój” przedstawiła w 1987 r. Światowa Komisja ds. Środowiska Naturalnego i Rozwoju (Komisja Brundtland): „Rozwój, który odpowiada potrzebom teraźniejszości, nie ograniczając jednocześnie potencjału przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich własnych potrzeb”.
- ⁵ Dla celów *Konwencji* „przekupstwo” jest definiowane jako „proponowanie, obiecywanie lub dawanie nienależnej zapłaty lub innej korzyści, zarówno w sposób bezpośredni, jak i poprzez pośredników, zagranicznemu funkcjonariuszowi publicznemu, dla takiego funkcjonariusza lub dla osoby trzeciej, w celu skłonienia tego funkcjonariusza do działania lub zaniechania działania w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych, w celu otrzymania lub podtrzymania zamówień lub zapewnienia sobie innej korzyści w prowadzeniu międzynarodowej działalności gospodarczej.” Komentarze do *Konwencji* (punkt 9) zawierają wyjaśnienie, iż „małe kwoty ‘przyspieszające’ tok spraw nie stanowią zapłaty ‘w celu uzyskania bądź utrzymania rynku lub innej nienależnej korzyści’ w rozumieniu punktu 1, nie są zatem wykroczeniem. Wręczanie zapłaty tego typu, co w niektórych państwach ma na celu zmobilizowanie urzędników do wykonania czynności wynikających z zakresu ich odpowiedzialności, takich jak wydanie licencji czy też zezwolenia, są generalnie praktykami nielegalnymi. Inne państwa mogą i powinny ustosunkować się do tego zjawiska, powodującego korozję struktury państwowej, odwołując się w tym celu do takich mechanizmów, jak wspomaganie programów dobrego zarządzania. ...”